

TÜRK CUMHURİYETLERİNDEN GELEN ÖĞRENCİLERİN TÜRKİYE CUMHURİYETİ VATANDAŞLARINA KARŞI TAŞIDIKLARI KALIP YARGILAR

Baki KARABAYEV

Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yrd. Doç. Dr. Ömer F. TUTKUN

Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu araştırmada Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan) gelip, Türkiye'de öğrenim gören üniversite öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı taşıdıkları kalıp yargılar incelenmiştir. Araştırmanın bulguları aşağıda özetlenmiştir.

1. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak kullanılan tarama listesinde 34 "sıfat" yer almaktadır. Bu sıfatlardan 17 tanesi olumlu diğer 17 tanesi olumsuz nitelikleri içermektedir. Örneklem giren ve bilgi toplama aracına cevap veren 372 öğrenci, toplam 3122 adet sıfatı işaretlemiştir.

2. Cinsiyet değişkeni açısından, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türkiyeli arkadaşlarına ilişkin taşıdıkları kalıp yargılar incelendiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.

3. Yaş değişkeni açısından, küçük yaşlara sahip yabancı öğrenciler daha olumlu düşüncelere sahip iken, yaşları ilerledikçe olumlu düşüncelerin azalmakta olduğu, buna karşılık olumsuz niteliklere ilişkin sıfatların arttığı gözlenmiştir.

4. Ülke değişkeni açısından, Kırgızistanlı öğrenciler en olumlu düşüncelere sahip grup, Azerbaycanlı öğrenciler ise en olumsuz düşüncelere sahip grubu oluşturmaktadırlar.

5. Türkiye'de yaşadığı süre değişkeni açısından, en az olumsuz sıfat Türkiye'de bir yıl ve daha az süredir bulunan öğrencilere aittir. En fazla olumsuz sıfat yoğunlaşması ise Türkiye'de altı ve daha fazla yıl kalan öğrencilere aittir.

6. Öğrenim gördükleri üniversite değişkeni açısından ise; Ankara, Erciyes, Selçuk ve Niğde üniversitesinde öğrenim gören Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarına ilişkin daha olumlu değerlendirmelere sahiptirler. ODTÜ ve Hacettepe üniversitesinde öğrenim görenler ise daha az olumlu yargılar taşımaktadırlar.

7. Öğrenim gördükleri program değişkeni açısından, en olumlu düşüncelere sahip grubun öğretmenlik eğitimi veren programlarda öğrenim görenler olduğu gözlenmiştir. Mühendislik eğitimi alan grup, bu konuda ikinci sırada yer almaktadır. Olumlu sıfatları, en az işaretleyen grup ise tıp ve işletme eğitimi alan öğrencilerden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler:

Türk Cumhuriyetleri, Türkiye'deki Yabancı Öğrencilerin Problemleri,

Türk Cumhuriyetleri Öğrencilerinin Problemleri, Yabancı Öğrencilerin Türk İnsanı Karşı Kalıp Yargıları

GİRİŞ

İnsanları birtakım türlere, tiplere bölmeyi ifade eden zihinsel yapıtlar olan kalıp yargılar, üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Kültürel özelliklerin bireyin davranışı üzerindeki etkisinin belirlenmesi konusunda yapılan araştırmalardan sağlıklı toplumsal ve kişiler arası ilişkilerin kurulmasında yararlanılabilir. Günümüzde hızlı bir teknolojik gelişme süreci yaşanmaktadır. Bu değişim süreci toplumsal ve kişiler arası ilişkileri, kültürel yapıyı ve aile yapısını etkilemektedir. Bireyler bu gelişmelere uyum sağlamakta güçlük çekmektedirler. Kalıp yargı, kültürel özelliklerden, cinsiyet ve kişilik özelliklerinden etkilenebilmektedir. Bireylerin çevreleriyle etkili iletişim kurabilmeleri ve uyum içinde olmaları günümüzde önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir.

Türkiye'de 1999-2000 öğretim yılında, yükseköğrenime devam eden Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Özbekistan, Asya ve Balkanlardan gelen toplam 7425 öğrenci bulunmaktadır (*MEB, 2000, s.217*). Türkiye'nin bu öğrencilerin ülkeleriyle ilgili, ortak menfaatleri gereği, bir milli politika oluşturup yürütmesi gereği ortadadır. Böylelikle tarihi köklere dayalı soydaşlarımızla ekonomik-siyasal ve kültürel ortak hareket edilerek, hem Türkiye'nin 21.yüzyılda lider konumunu belirleme ve hem de Türk cumhuriyetlerinin gerçek bağımsızlıklarını kazanmaları sağlanabilir. Rusya'nın ve diğer batılı devletlerin zengin yer altı ve yer üstü kaynaklara ve stratejik bir coğrafyaya sahip bu ülkelerle ilgili iyi niyetli olmayan amaçları önlenabilir ve güçlü bir Türk dünyası oluşabilir.

ORTA ASYA TÜRK CUMHURİYETLERİ

Azerbaycan

Azerbaycan'ın isminin şimdiki Güney Azerbaycan ve İran Kürdistanı arazisinde ku-

rumuş olan Atropatena Devleti'nden geldiği iddia edilmiştir. Bunun yanı sıra Azerbaycan adının Kök Türk kitabelerinde geçen Azlar'dan geldiği yolunda bilgiler vardır. Bugünkü Azerbaycan Türkçesi yazı dili, 19. yüzyıldan beri Osmanlı Türkçesi'nin etkisi altındadır. Fakat yazı dili dışında, halk dili bazı ağızlara bölünmüştür; Anadolu ağızlarına benzer çeşitli fonetik özellikler gösterir. Ahenk konusu Türkiye Türkçe'sinde olduğu gibidir. Azerbaycan Türkçe'si de, Oğuz grubuna dahildir (*Gömeç, 1999, s.3-4*).

Azerbaycan Türk Cumhuriyeti 87.000 km² yüz ölçüme ve 7.5 milyon nüfusa sahiptir. Nüfus itibarıyla Türkler'in en yoğun olduğu kesim Azerbaycan'ın başkenti, Bakü olup, önemli şehirleri, Sumgait, Kuba, Lenkeran, Şeki, Gence, Şuşa'dır. Toplam 60 kaza ve 45 şehrin mevcut olduğu Azerbaycan'a Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti bağlıdır (*Özey, 1999, s.47-52; Gömeç, 1999, s.4*).

Azerbaycan'da 1928'lere kadar Osmanlı tipi bir eğitim sistemi uygulanmış, 1930'lardan sonra kolhozlaştırma ile beraber, kitle eğitimine başlanmıştır. 1 Mayıs 1925'te Azerbaycan Yüksek Sovyeti Latin alfabesinin kullanılmasını kararlaştırmış, 1928 yılında Türkiye'de de Latin alfabesinin kabul edilmesi, Türkiye'nin nüfuzunun Türkistan'da ve Kafkaslar'da artmasına sebep olmuştur. Bu durumun Rusya için tehlikeli olduğunu gören Ruslar, Türklere ayrı ayrı alfabeler hazırlayarak, kiril alfabesini mecbur tutmuşlardır. Bugün Azerbaycan Türk Cumhuriyeti'nin resmi dili Türkçe'dir ve yine ilk defa Türk Cumhuriyetleri içerisinde 25 Aralık 1991'de Latin alfabesine geçilmesi kararını alan, Azerbaycan'dır (*Gömeç, 1999, s.46-48*).

Kazakistan

Gömeç (1999, s.59-60, 84)'e göre, Kazak adı, "hür, müstakil, mert, yiğit ve cesur" ma-

nalarına gelmektedir. Kazak Türkçe'si, Türk dilinin bir şivesi olup, kuzey batı grubuna dahil bulunmaktadır; Türk şive birlikleri arasında en geniş sahayı işgal edenlerden birisidir. Kazaklar, 1929'a kadar Arap alfabesini, 1929-1939 yılları arasında Latin alfabesini kullanmışlar, 1939'dan sonra ise Kiril alfabesine geçmişlerdir.

1913'te Kazakistan'da, Rus sistemi çerçevesinde eğitim yapan 267 oba okulu ve 157 Rus-Kazak okulu vardı. 1959-1960 yıllarında Kazakistan'da 11.750 okul vardı. Bu okul müdürlerinin ancak 4350'si Kazak Türkü idi. Almatı'daki Devlet Üniversitesi'nin de 1957'de 3770'i bulan öğrenci sayısı arasında Kazak Türkleri 1550 kişiydi. Bugün Kazakistan'da biri Çimkent'te, biri Almatı'da ve biri de Türkistan şehrinde olmak üzere üç büyük üniversitede modern eğitim yapılmaktadır. Bunun yanı sıra Türkiye ile yapılmış bir anlaşma gereğince 1993'te Hoca Ahmet Yesevi Milletlerarası Türk-Kazak Üniversitesi de kurulmuştur. Çimkent ile Türkistan'daki üniversiteler buraya bağlanmıştır. 1948'de kurulmuş olan Kazakistan İlimler Akademisi'ne bağlı 35 enstitü faaliyet göstermektedir. Ayrıca 50'ye yakın yüksek okul ve araştırma merkezi bulunmaktadır (Özey, 1999, s.147; Gömeç, 1999, s.84-85).

Bugün Kazakistan, bağımsız ve bağımsızlığını yeni ilan eden Türk Cumhuriyetleri içerisinde 2.750.000 km² ile en geniş yüz ölçüme sahip olan ülkedir. 1992 istatistiklerine göre nüfusu 18.500.000 kadardır. Ayrıca, Kazakistan toprakları dışında Kazakistan'a dönmeyi arzu eden üç milyon Kazak yaşamaktadır. Kazakistan, Eylül 1989'da Kazak Türkçesi'nin resmi dil olduğunu onaylamış, 1990'da parlamento seçimlerini yapmış, Nisan 1990'da ilk cumhurbaşkanını seçmiştir. Diğer Türk Cumhuriyetleri ile beraber Kazakistan da 25 Ekim 1990 günü bağımsızlığını ilan etmiştir. Türkiye, Kazakistan bağımsızlığını ilan ettiği za-

man, ilk tanıyan ülke olmuştur. 1990'dan beri Türkiye ile Kazakistan arasında pek çok anlaşma ve protokol imzalanmıştır. Yapılan anlaşmalar gereğince, Ekim 1992'den itibaren Kazakistanlı öğrenciler, Türkiye'ye gelmeye başlamışlardır.

Kırgızistan

Çin kaynaklarında adları Kien-Kun, K'i-Ku, Kie-Kou şeklinde transkripsiyon edilen Kırgız adı, Kök Türkçe yazılı metinlerde Kırgız, Tibetçe metinlerde Gir-Kis şeklinde geçmektedir. Efsanelere göre ise, Kırgızlar, "Kırk kız" ve "Dağları gez" manasına gelen Kırgız'dan gelmektedir. İç Asya'nın alan olarak en küçük ülkelerinden biri olan Kırgızistan'ın doğusunda Çin işgalindeki Doğu Türkistan, batısında Özbekistan, kuzeyinde Kazakistan ve güneyinde de Tacikistan bulunmaktadır. 198.500 km² yüz ölçüme ve yaklaşık 4,5 milyon nüfusa sahip olan Kırgızistan'ın önemli şehirleri Bişkek ve Oş'tur (Özey, 1999, s.190, 198; Gömeç, 1999, s.99).

Kırgızistan'da okulların yaygınlık kazanması 20. yüzyılın başlarına rastlar. Sovyetler Birliği döneminde, 1934 yılında 7 yıllık ilkokulu ve 1950 yılında kızlara ilkokulu bitirme zorunluluğu getirilmiştir. Günümüzde ise 10 yıllık süreli temel eğitimi bitirmek zorunludur. Ülkede okur yazarlık oranı %99.8 gibi yüksek orandadır. Ülkede 60 binin üzerinde öğrencinin kayıtlı olduğu çok sayıda üniversite vardır (Saray, 1996, s.192-194; Erol, 1999, s.125-126).

Türkiye ekonomi, maliye, bankacılık alanlarında Kırgızistan'a danışmanlar göndermiş, 1992'den bu yana eğitim ve öğretimini Türkiye'de yapmak üzere 2000'e yakın Kırgız öğrenci Türkiye'ye getirilmiştir (Azmaz, 1995). Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te 1992-1993 öğretim yılında İsmail Tarancıoğlu Anadolu Lisesi açılmış ve yine Bişkek'te Türk-Kırgız

Anadolu Kız Lisesi tesis edilmiştir. 29 Mayıs 1991'de Türkiye Cumhuriyeti ile Kırgızistan Cumhuriyeti arasında ekonomik ve ticari işbirliğine dair protokol, 12 Temmuz 1991'de 1991-1993 dönemi kültürel ve bilimsel değişim protokolü, 3 Mart 1992'de vize muafiyetine ilişkin anlaşma, 22 Nisan 1992'de tıp ve sağlık alanlarında 1992-1995 yıllarına ilişkin işbirliği anlaşması, 28 Nisan 1992'de küçük ve orta ölçekli sanayi geliştirmede teknik işbirliği protokolü, 28-29 Nisan 1992'de hava ve kara taşımacılığına ilişkin protokol, TRT ile Kırgızistan Devlet Radyo ve Televizyonu arasında işbirliği protokolü, Bişkek'te Türkoloji Koleji'nin kurulmasına ilişkin anlaşmalar imzalanmıştır.

Türkmenistan

Türkmen adının manası yolundaki görüşler, genelde "Türk'e benzer" ve "Müslümanlığı kabul etmiş olan Oğuzlar" demek anlamına gelebileceği üzerindedir. Bununla beraber Türkmen adının etimolojisi yapılırken Türkçe'de çok sıkça geçen Kuman, Karaman, Ataman, v.s., gibi adların sonunda kullanılan "-man, -men" eklerinin kullanım özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Türkmenler, Türklerin Oğuz grubundandırlar. Ruslar, diğer Türk topluluklarına olduğu gibi, Türkmenler'in de eğitim, kültür ve sosyal hayatlarının parçalanması için çalışmışlardır. Bunun sonucu olarak, 1925 yılında, Türk toplulukları alfabe anlaşmazlığı olarak adlandırılan bu hareketle, Arap alfabesi yerine önce Latin sonrada -Rus hâkimiyeti olan yerlerde- Kiril alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Türkmen Türkçe'si resmi dil olarak 1990 yılında kullanılmaya başlanmıştır (*Gömeç, 1999, s. 198-199; Erol, 1999, s.151*).

1870'lerde Ruslar, Türkmenistan'ı işgale başladıkları zaman, Rus ve İngiliz kaynaklarına göre, Türkmen nüfusu, 1.150.000 civarında idi. Bugün, Türkmenistan'ın nüfusu 4.000.000 civarında olup, %90'ını Türkler teşkil etmekte-

dir. Ülkede okuma yazma oranı %98'dir ve 9 üniversitede 41.800 öğrenci kayıtlıdır. Bütün Türkmenistan'da 2000'in üzerinde okul bulunmakta ve okullarda okuyan öğrenci sayısı, 800.000'i bulmaktadır (*Gömeç, 1999, s.200; Erol, 1999, s.151*).

1992 yılında Türkmenistan'dan Türkiye'ye 2000 civarında orta ve yüksek okul öğrencisi ve yine 1992-1993 yılı öğrenci kontenjanından yararlanmak üzere, devlet burslusu olan 14 kişilik Türkmen pilot adayı, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sivil Havacılık Yüksek Okulu'nda pilotluk öğrenimi görmek üzere Türkiye Cumhuriyeti tarafından getirilmiştir. Bunun yanı sıra zaman zaman mesleki eğitim görmek gagesiyle Türkmenistan'dan insanların Türkiye'ye gelmeleri ve burada bilgi ve becerilerinin artırılması işlemleri de aralıksız olarak devam etmektedir.

22 Ağustos 1990'da egemenliğini ilan eden Türkmenistan ile Türkiye arasında özellikle kültürel alanda bir çok çalışmalar yapılmaktadır. Bunun en önemli göstergesi, 27 Aralık 1991 tarihinde, Türkiye Cumhuriyeti ile Türkmenistan Cumhuriyeti arasında 1992-1993 dönemi kültürel ve bilimsel değişim protokolünün imzalanmasıdır. Bu protokolün ana başlıkları eğitim ve bilim, kültür ve sanat, gençlik ve spor, radyo, televizyon ve enformasyon konularındadır ve bunların birçoğu gerçekleşmiştir. Aşkabat Havaalanı'nın inşasını bir Türk firması üstlenmiştir. Nihayet Kasım 1992'de Ankara'da toplanan Türk Cumhuriyetleri delegeleri, 34 harfli ortak Latin alfabesini kabul etmişlerdir. Bunun yanı sıra, Türkmenler arasında yaygın bir Türkiye sevgisi gözlenmektedir. Türkmenlerin Türkiye Türkleri'ne olan sevgilerinin bir göstergesi olarak 1994 yılında, Türkmenistan'ın altı petrol sahasından biri olan "Blok 5" adındaki petrol bölgesi, Türkmenistan Devlet Başkanı NİYAZOV'un yardımlarıyla ihaleye sokulmadan Türkiye'ye verilmiştir.

KALIP YARGILAR (STEROTYPES)

"Kalıp yargı" (stereotypes) terimi, Lippmann'ın 1922'de yayınlanan "Public Opinion" kitabında, "kişi fazlaca karmaşık çevresini aklında fotoğraflamaktadır" şeklinde açıklanmaktadır. Bu fotoğrafın biçimi, kısmen kültürel, insanlar kültürü tanımladığı şekilde seçmekte ve kültürün biçimlendiği kalıp yargıya uygun seçtiği şeyi algılama eğilimindedir. Lippmann'ın kalıp yargı tanımında kalıp yargılar genelde yanlış içeriklere dayandıklarından olumsuzluk içeren bir kavramdır. Daha sonraki araştırmalar, kalıp yargının moral boyutlarından ziyade süreçleri ve bu kavramın betimlenmesi ile ilgili olmuştur. Kalıp yargı teriminin literatürde sık sık "önyargı" ile birlikte kullanıldığı dikkat çekmektedir. Bu iki kavram, yakın süreçlere işaret ettiği halde aslında gerek işlevleri gerekse tanımları farklıdır. En kaba çerçevelerde kalıp yargı; "bir grup hakkında sabit, beylik fikir" olarak tanımlanırken, önyargı; "varsayılan ırk, etnik köken, cinsiyet vb. tema alınarak bir kişi veya grubun olumsuz karakteristiklere sabit olduğu veya yetersiz olduğu hakkındaki inanç olarak" tanımlanmaktadır (*Paker, 1994, s.24*).

Kalıp yargılar, insanları bir takım türlere, tiplere bölmeyi ifade eden zihinsel yapıtlardır. Belli özelliklerin muayyen insanlarda mevcut sanılmasını ifade eder. Bu özelliklerin her zaman gerçeğe ve olumlu kanıtlara dayanmaksızın sadece mevcut bulunması gerektiği kanısına dayanır. Bir başka ifade ile, kafamızdaki düşünceleri sadeleştiren bir takım zihinsel amaliyeler, basma kalıp fikirlere (*Tezcan, 1974, s.8*). Kalıp yargılardan bahsederken şu özellikleri görüyoruz:

1- Stereotipler ayırıcı niteliğe "sahip sayılan" bireyleri içine alır. Amiyane bilgiye dayandıklarından sözlü kültüre dahil ürünlerdir. Çeşitli gruplarca konuşularak edinilir, yayılır ve böylece davranış haline gelirler.

2- Tahmini veya duygusal bir durumu ifade eder ve "değer yargısı" niteliğindedirler. Yargılar ve ön yargılar birer değerlendirmedir. Yargı ile önyargı arasında fark vardır. Yargı gerçeğe dayanır. Hâlbuki önyargı gerçek belli olmadan ortaya çıkar. Yargının muhtevası objektif realite ile uygunluk arz eder. Hâlbuki önyargının muhtevasının henüz daha objektif gerçekle uzlaştığı veya onunla geliştiği kontrol edilmemiştir. Diğer kavramsal davranış modelleri gibi yargılar ve ön yargılar da kuşaktan kuşağa miras olarak geçer. Kültürün muhtevasının bir parçasıdır.

3- Stereotipler toplumdan, gelenek ve göreneklerden ya da kişisel eğilimlerimizden meydana gelir ve basmakalıp değer yargıları biçiminde inanışlar yaratırlar.

4- Bunlar genellikle yanlış önyargılardır. Gerçeğin yargısından çok daha az bir gerçeği ifade ederler. Örneğin; "Savaşçı İrlandalılar", "Duygusal İtalyanlar", "Duygusuz İsveçliler", "Esrarengiz Şarklılar", "Haylaz Zenciler", "Aç gözlü Yahudiler" gibi ifadeler birer stereo tiptir.

5- Olumlu veya olumsuz taltifkâr olmayan nitelikler olabilirler. Örneğin "Amerikan zencileri cahil insanlardır." dediğimizde bu, olumsuz nitelikte bir stereo tiptir. "Fransız kadınları entelektüeldir" veya "Amerikan kadınları neşelidir," "Meksikalı kadınlar güzeldir" dediğimizde ise, olumlu nitelikte stereotip yapmış oluruz.

6- Stereotipler kısmen basit bilgilerdir. Tartışma konusu olan sorun hakkında bilgi edinilmesini ve kişisel bir kanaati oluşturmayı kolaylaştırmaktadırlar. Ayrıca toplumda köklü halde bulunan peşin hükümleri beslemektedirler. Böylece gerçeğe ters düşen durumları varmış gibi gösterirler. Örneğin "Türkiye'de turistler öldürülür" stereo tipinde olduğu gibi. Ayrıca sübjektif nitelikleri objektif durumlara teşmil etmeye de elverişlidirler. Örneğin "İngiliz politikası daima iki yüzlüdür," "Türkler tembeldir" gibi (*Tezcan, 1973.S.9-11*).

Stereotipler iki doğrultuda gelişirler (*Tezcan, 1974, s.13*):

1. Genelleştirme eğilimi, kendisini tanımadığımız bir veya birkaç kişinin özelliklerini, onunla aynı kategoride bulunan bütün diğer kişilere teşmil etmemizdir. Örneğin kısa boylu, fesat, temiz kalpli olmayan bir çocuğumuz olsa hemen bütün kısa boylu çocukların aynı kategoride olduklarını zannederiz. Burada, bir sempati veya antipatiyi, tecrübe ettiğimiz bir kimse üzerinden geniş sayıdaki bir kitleye fazla düşünüp taşınmadan aniden duygusal bir tutumla genelleştirmemiz söz konusudur.

2. Özelleştirme eğilimi ise, bir ülke, grup veya kategori hakkında sahip olduğumuz bir kanaati o grup, ülke veya kategoriden olan kimseye uygulamamız söz konusudur. Bu, birinciden daha çok uygulanır. Örneğin herhangi bir yabancı ülkede bulunan bir Türkün, kendisinin yabancılar tarafından daha hiç ilişkisi olmadan barbar olarak kabul edilmesi gibi.

Özetle, stereo tiplerin bir gerçekten çok bir önyargı, bir fikir saplantısı veya bazen bir boş inanç ifade ettiklerini söyleyebiliriz.

Kalıp Yargıların İnsan İlişkilerindeki Yeri

Paker (1994), kalıp yargılara bilişsel yaklaşımın, kişilik temelinde açıklamalara bir cevap olarak ortaya konduğuna işaret ederek; sosyal biliş kavramını, kalıp yargıları bilişsel bir sürecin ürünü olarak görse de, onu iyi niyetli olmayan, kontrol edilemez ve dolayısıyla kişinin sorumlu tutulmayacağı kaçınılmaz sonuç olarak kabul etmediğini öne sürmekte ve insanların kategorileri ile tutarlı olmayan (inconsistent) bilgi karşısında en azından bazı koşullarda tutarsızlığa düşebildiklerine işaret etmektedir. Yeterli bilgiye sahip olduğu halde kalıp yargı kullanmak en azından bazı yönlerden "kasıtlı" bir davranıştır. Zira insanlar bilgilerine dayanarak tepki vermektedirler ve insanların bilgilerinin davranışa nasıl dönüş-

tüğünü anlamak özellikle kalıp yargı ve ayrımcılık (discrimination) alanlarında çok daha önem kazanmaktadır (*Paker 1994, s.27*).

Bireylerin öz saygıları (self esteem) bir ölçüde kişinin sosyal kategori üyeliği tarafından belirlenmektedir. İnsanlar, olumlu kimliklerini sürdürmek, korumak arzusu ile kendi gruplarını (in-group) bir diğer gruba (out-group) göre üstün görmek isterler.

Araştırmacılar, çeşitli dış grup alanlarında (beyazlar, zenciler; gençler, yaşlılar) dış gruba ilişkin bilgi temsillerinin iç grubunkilere nazaran daha az karmaşık olduğunu gözlemlemiştirler. Dış grup ile ilgili şemanın karmaşıklığı azaldıkça, o dış grup üyesi ile ilgili değerlendirmelerde, uçlara kayma eğilimi artmaktadır. Araştırmacılar tepkilerdeki bu uçlara kayma davranışlarının yalnızca olumsuz yönde olmadığını; olumlu yönde de olabileceğini ortaya koymuşlardır. Bu anlamda sonuçlar, kalıp yargıların çift kutuplu olma özelliğine işaret etmektedir.

Zavalloni (*Paker 1994, s.28, 30-31*), kalıp yargıların yaş grubu, sosyal sınıf, cinsiyet, milliyet, din orijini, meslek, aile durumu, politik eğilim gibi bir kimlik unsuru olduğunu öne sürmektedir. Bir çok insan kalıp yargılarının kötü olduğunu ve otomatik olarak ön yargı gösterdiklerini ve yanlışlıklara yol açtıklarını düşünür. Kuşkusuz insanlara karşı yalnızca belli bir gruba ait oldukları için, bir kalıp yargı doğrultusunda davranılmaması gerektiği doğrudur; olabildiğince, herkese bir birey, bir insan olarak davranmalıyız. Ancak, eğer bir kişi hakkında hiçbir bilgimiz yoksa ait olduğu gruplar onu daha doğru olarak algılamamızda genellikle yardımcı olurlar. Eğer bir kişinin 20 yaşında erkek bir üniversite öğrencisi olduğunu bilirsek, onun bir futbol oyununu, bir meyvecilik ve sebzeçilik sergisine, rocknroll müziğini dinsel müziğe tercih edeceğini varsaymakla belki doğru yapmış oluruz. Bu varsayımlarda yanılmış da olabiliriz. Çünkü 20 yaşındaki erkek üniversite öğrencilerinin tümü

bu zevklere sahip değildir. Fakat üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun tercihleri bu yönde olduğundan yanılmamız olasılığı daha büyüktür. Bir kişiyi iyi tanımadan önce onunla etkileşmek zorunda kalırız. Eğer bu kişi belli bir ölçüde ait olduğu grup hakkında bildiklerimiz doğrultusunda davranırsa, etkileşimler daha bir uyumlu ve engelsiz büyüyebilir. Ancak grup hakkında bildiklerimize dayalı olarak etkileşim kurmadaki tehlike, bireyin grubu temsil etmeyen biri olmasından, kalıp yargının genel olarak yanlış olmasından veya yüzeysel bilginin onunla iyi etkileşebilmemize yeterli olması nedeniyle, kişinin bir birey olarak nasıl bir insan olduğunu öğrenme çabasına girmemize engel olabilmektedir (*Dönmez 1989, s.85*).

Türkiye'nin milli bir yöntem oluşturarak, tüm Türk Dünyası ile sağlıklı sosyal-kültürel-ekonomik ve siyasal ilişkiler kurabilmesi için çok duyarlı bir politika izlemesi gerekmektedir. Bir ağabey olarak, her şeyin bilmişliği içerisinde değil, bir kardeş, akraba ve dost olarak karşılıklı yardımlaşma ve dayanışma içerisindeki bir tutumun, bunun sağlanmasında etkili olacağı açıktır. Bu araştırma, Türk Cumhuriyetlerinin bir örnek-lemine oluşturan, bu Cumhuriyetlerden gelen öğrencilerin Türkiye insanına karşı yargılarını belirleyerek, oluşturulacak politikaların içeriği ve yönü hakkında ipuçları vermesi açısından önemli bulgulara sahiptir.

Daha önce belirtildiği gibi, insanları birtakım türlere, tiplere bölmeyi ifade eden zihinsel yapılar olan kalıp yargılar, üzerinde önemle durulması gereken konulardan biridir. Özellikle kültürel özelliklerin bireyin davranışı üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve bunlardan yararlanılması açısından bu araştırmanın sonuçları önemlidir. Çalışma, bağımsızlık sonrası sosyo-ekonomik boyutta kalkınma çabasına giren ve bu çerçevede Türkiye'yi örnek alan Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türkiye'ye ve Türk insanına bakışlarını belirlemek ve diğer taraftan Türk

Cumhuriyetlerine örnek olduğunu/olacağını dile getiren Türkiye'nin bu Cumhuriyetlere yönelik politika belirlemesi açısından önemlidir.

Araştırmada, Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nden gelen öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı taşındıkları kalıp yargılar incelenmiştir. 1999-2000 öğretim yılında Türkiye'de Yüksek öğrenime devam eden Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Asya ve Balkanlardan gelen toplam 7500 öğrenci bulunmaktadır. Çalışmada, Kayseri, Konya, Ankara ve Niğde'de yüksek öğrenime devam eden Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan'dan gelen toplam 372 öğrencinin görüşlerine başvurulmuştur.

Problem Cümlesi

Ona Asya Türk Cumhuriyetleri (Kazakistan, Türkmenistan Kırgızistan, Azerbaycan'dan gelen öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yönelik kalıp yargıları nelerdir?

Alt Problemler

Türk Cumhuriyetleri'nden Gelen öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşındıkları Kalıp Yargılar, 1-Cinsiyet, 2- Yaş, 3-Ülke, 4- Türkiye'de Kaldığı Süre, 5- Türkiye'de Öğrenim Gördükleri Üniversite, 6- Öğrenim Gördükleri Program, değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 1999-2000 öğretim yılında Türkiye'de yüksek öğrenime devam eden; Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Asya ve Balkanlardan gelen toplam 7500 öğrenci oluşturmaktadır. Tablo 1'de örnekleme seçilen öğrencilerin cinsiyet, yaş, ülke, program türü gibi kişisel özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1 Örneklemede Yer Alan Öğrencilerin Kişisel Özelliklerine Göre Dağılımı

ÖZELLİKLER		TOPLAM	%
CİNSİYET	KIZ	22	5.9
	ERKEK	350	94.4
YAŞ	18 ve aşağısı	43	11.6
	19-20	140	37.6
	21 - 22	87	23.4
	23 ve üzeri	102	27.4
ÜLKE	TÜRKMENİSTAN	160	43.1
	KAZAKİSTAN	42	11.2
	AZERBAYCAN	66	17.7
	KIRGIZİSTAN	104	28
	ANKARA ÜNİ.	134	36
	HACETTEPE ÜNİ.	53	14.3
	ODTÜ	30	8.1
	SELÇUK ÜNİ.	62	16.7
	ERCİYES ÜNİ.	21	5.6
	NİĞDE ÜNİ.	6	1.6
	DİĞERLERİ	66	17.7
PROGRAM TÜRÜ	MÜHENDİSLİK	51	13.8
	TİP	19	5.2
	EĞİTİM	35	9.4
	HUKUK	34	9.2
	İŞLETME	46	12.4
	DİĞERLERİ	187	50

Tablo 1 'de görüldüğü gibi araştırmanın örneklerini tesadüf] örnekleme yoluyla seçilen Kayseri, Konya, Ankara ve Niğde'de yüksek öğrenime devam eden. Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan'dan gelen toplam 372 öğrenciden oluşmaktadır. Bunların 22'si kız, geri kalan 350'si erkek öğrencidir, örneklemin 160'ı Türkmenistan'ın 42'si Kazakistanlı, 66'sı Azerbaycanlı, 104'ü Kırgızistanlı öğrencilerdir. Bu öğrencilerden, 134'ü Ankara Üniversitesinde, 53'ü Hacettepe Üniversitesinde, 30'u ODTÜ'de, 6'sı Niğde Üniversitesinde, 62'si Selçuk Üniversitesinde, 21'i Erciyes Üniversitesinde ve 66'sı Ankara'daki diğer üniversiteler olmak üzere toplam 372 kişi üzerinde anket yapılmıştır.

Tanımlar

Kalıp yargı (stereotype): Belli bir tip insan ya da grup hakkında yaygın veya gelenekselleşmiş düşünceler (*Rycroft, 1998, s.156; Foulque, 1994, s. 463*)

Önyargı (Prejudice): Varsayılan ırk, etnik köken, cinsiyet vb, özellikler temel alınarak bir kişi veya grupla ilgili önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz fikir, peşin hüküm (*Meydan Larousse, 1973, s.767: Büyük Larousse, Tarihsiz, 9045*)

YÖNTEM

Bu çalışma tarama tekniğinde, Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türkiye

Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı taşıdıkları kalıp yargıları belirlemeye yönelik betimsel bir araştırmadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına karşı taşıdıkları kalıp yargıları belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir ölçek kullanılmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde öğrencilerin kimlikleri ile hangi ülkenin vatandaşı oldukları, anne ve baba öğrenim düzeyi, anne ve baba mesleği, kaç yıldır Türkiye'de bulunduğu, Türkiye'de öğrenim gördüğü üniversitenin hangisi olduğu ve öğrenim gördüğü program türü sorulmuştur. İkinci bölümde 34 "sıfat" yer almaktadır. Bu sıfatlardan 17 tanesi olumlu nitelikleri, diğer 17 tanesi olumsuz nitelikleri içermektedir. Bu 34 sıfat içerisinde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını en iyi biçimde nitelendirenlerin hangisi olduğu sorulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Ölçme aracı araştırmacı tarafından Konya, Kayseri, Niğde, Ankara'da yüksek öğrenim gören Azerbaycanlı, Türkmenistanlı, Kazakistanlı, Kırgızistanlı öğrencilere uygulanmıştır.

Araştırmada toplanan veriler frekans dağılımlarına göre tablolştırılmış ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin Türk insanına ilişkin taşıdıkları kalıp yargıların cinsiyetlerine, yaşlarına, geldikleri ülkeye, kaç yıldır Türkiye'de olduklarına, öğrenim gördükleri üniversiteye, öğrenim gördükleri programa göre değişip değişmediği χ_2 tekniği ile test edilmiş, .05 düzeyinde anlamlılık aranmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma bulguları, her bir alt problemle ilgili, aşağıda verilmiştir.

1, Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşdıkları Kalıp Yargılara İlişkin Genel Değerlendirme

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak kullanılan tarama listesinde 34 "sıfat" yer almaktadır. Bu sıfatlardan 17 tanesi olumlu nitelikleri, diğer 17 tanesi olumsuz nitelikleri içermektedir. Örneklemeye giren ve bilgi toplama aracına cevap veren 372 öğrenci toplam 3122 adet sıfatı işaretlemiştir. 372 öğrencinin işaretlediği toplam 3122 adet sıfatın analizinden elde edilen bulgular Tablo 2 ve Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde; 372 öğrencinin her birisinin ortalama 8,39 adet sıfatı işaretlediği gözlenmektedir. İşaretlenen toplam 3122 sıfatın 1339 tanesi olumlu niteliklere aittir. Olumlu nitelikler taşıyan sıfatların oranı yüzde 42,9'dur. Öğrencilerin

İşaretledikleri toplam 3122 sıfatın 1783 adedi olumsuz özellikleri yansıtmaktadır. Olumsuz nitelikleri yansıtan sıfatların, işaretlenmiş bütün sıfatlar arasındaki oran yüzde 57,1'dir. Bu durumda Türkmenistan, Kazakistan, Azerbaycan ve Kırgızistan'dan gelen ve Türkiye Cumhuriyetinde yüksek öğrenimlerini sürdüren öğrencilerin kafalarında Türk insanına karşı olumsuz yargıların oranı, olumlu yargılardan daha fazladır.

Tablo 3'de ise, öğrencilerin sahip oldukları kalıp yargıların her birine ilişkin oranlar gösterilmiştir. Tablo 3 incelendiğinde, en yaygın olan ve en az yaygın olan olumlu ve olumsuz kalıp yargıların hangileri oldukları görülecektir.

Tablo 2 Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerden Elde Edilen Bulguların Genel Değerlendirmesi

İşaretlenen Toplam Sıfat	Bir Kişinin İşaretlediği Ortalama Sıfat Sayısı	İşaretlenen Olumlu Sıfatlar		İşaretlenen Olumsuz Sıfatlar	
		N	%	N	%
3122	8,39	1339	42,9	1783	57,1

Tablo 3 Olumlu-Olumsuz Kalıp Yargıların İşaretlenme Miktarları ve Oranları

KALIP YARGILAR (Olumlu)	N	%	KALIP YARGILAR (Olumsuz)	N	%
Dindar	186	50,0	Taklitçi	189	50,8
Yardımsaver	183	49,2	Maddeci - Para Sever	158	42,5
Çalışkan	172	46,2	İki Yüzlü	133	35,8
Hoşgörülü	127	34,]	Bencil - Egoist	131	35,2
Kibar - Nazik	109	29,3	Korkak	114	30,6
Barışsever	108	29,0	Geleneklere Bağlı	114	30,6
Namuslu-Şerefli	88	23,7	Sahtekar	105	28,2
Merhametli	87	23,4	Hilekar	99	26,6
Akıllı	71	19,1	Kaba	87	23,4
Yakışıklı / Güzel	70	18,8	Tembel	79	21,2
Gelişimci	63	16,9	Saldırgan - Kavgacı	72	19,4
Cesur	55	14,8	Kindar	64	17,2
Sözüne Güvenilir	54	14,5	Aptal	63	16,9
Mert	53	14,2	Sinirli	54	14,5
Eli Açık	53	14,2	Hurafeci - Batıl İnançlı	39	10,5
Yaratıcı	46	12,4	Pis - Pasaklı	28	7,5
Soğukkanlı	43	11,6	Zalim	25	6,7

2. Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşdıkları Kalıp Yargıların Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi

Tablo 4'te, cinsiyet değişkeni açısından taşdıkları kalıp yargılara ilişkin oranlar verilmiştir.

Cinsiyet değişkeni açısından, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türkiyeli arkadaşlarına ilişkin taşdıkları kalıp yargılar incelendiğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha

olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmektedir. 22 kız öğrenci toplam olarak 153 sıfat işaretlemiştir. Kız öğrencilerin işaretledikleri bu sıfatların yüzde 81'i olumlu, yüzde 19'u olumsuz nitelikleri içermektedir. Buna karşılık 350 erkek öğrencinin işaretledikleri toplam 2969 sıfatın yüzde 48,6'sı olumlu; yüzde 51,4'ü olumsuz niteliklere aittir. Bu durum, kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla Türk insanı hakkında daha olumlu düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 4 Cinsiyet Değişkeni Açısından İşaretlenen Olumlu ve Olumsuz Sıfatlar

N	İşaretlenen Toplam Sıfat	Bir Kişinin İşaretlediği Ortalama Sıfat Sayısı	İşaretlenen Olumlu Sıfatlar		İşaretlenen Olumsuz Sıfatlar	
			N	%	N	%
Kız 22	153	6,95	124	81,05	29	18,95
Erkek 350	2969	8,48	1444	48,64	1525	51,36
GENEL	3122	8,39	1339	42,9	1783	57,1
Hesaplanan X ² = 13,7			Sd= 1		Tablo X ² Değeri= 3,84	
					p < 0,05	

İşaretlenen sıfatların olumlu ve olumsuz olmalarının cinsiyet değişkeni açısından manidarlığı χ^2 yöntemi ile test edilmiştir. Hesaplanan χ^2 değeri 13,7, serbestlik derecesi 1'e göre χ^2 tablo değeri 3,84 olduğundan olumlu ve olumsuz sıfat toplamalarının kız ve erkek öğrencilere göre dağılımı .05 düzeyinde manidar bulunmuştur.

Cinsiyet değişkeni açısından bu genel değerlendirmenin yanında, kız ve erkek öğrencilerin olumlu ve olumsuz sıfatlardan hangilerinde yoğunlaştıkları Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5'e göre kız öğrenciler en olumlu sıfat olarak Türk insanım çalışkan (% 68,2), yardımsever (% 68,2) ve dindar (%59,1) olarak nitelenmişlerdir. Buna karşılık erkek öğrenciler dindarlık özelliğini ilk sıraya koymuşlardır (% 49,4). Erkek öğrenciler ikinci sıraya yardımseverliği (%48,0), üçüncü sıraya ise çalışkanlığı (%44,9) koymuşlardır. Kız öğrencilerin olumsuz nitelikler olarak ilk sıraya koydukları sıfat "taklitçi-

lik"tir (%31,8). Kız öğrenciler olumsuz sıfat olarak ikinci sıraya "tutuculuğu" (% 27,3) koymuşlardır. Kız öğrencilerin bu iki sıfat dışında yüzde 10'u geçen hiçbir olumsuz sıfat işaretlemedikleri gözlenmiştir. Erkek öğrenciler de "taklitçiliği" Türk arkadaşlarında gözledikleri en olumsuz nitelik olarak belirtmişlerdir (%52). Erkek öğrencilerin olumsuz nitelendirmelerinde ikinci sırayı "maddecilik" (%44,6), üçüncü sırayı ise "iki yüzlülük" (%37,4) almıştır.

3. Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşdıkları Kalıp Yargıların Yaş Değişkeni Açısından İncelenmesi

Tablo 6'da, yaş değişkeni açısından, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türkiyeli arkadaşlarına ilişkin taşdıkları kalıp yargılar incelendiğinde, en olumlu düşüncelere sahip grubun 18 ve daha küçük yaşlara sahip öğrenciler olduğu (%61,81) görülmektedir. İşaretledikleri sıfat-

Tablo 5 Cinsiyet Değişkenine Göre Olumlu ve Olumsuz Sıfatların Dağılımı

OLUMLU SIFATLAR				OLUMSUZ SIFATLAR			
Kız	%	Erkek	%	Kız	%	Erkek	%
Çalışkan	68,18	Dindar	49,43	Gelenek. Bağlı	27,27	Taklitçi	52,00
Yardımsever	68,18	Yardımsever	48,00	Taklitçi	31,82	Maddeci	44,57
Dindar	59,09	Çalışkan	44,86	Korkak	9,09	İki Yüzlü	37,43
Başsever	40,91	Hoşgörülü	34,29	Maddeci	9,09	Bencü - Egoist	37,14
Merhametli	36,36	Kibar - Nazik	29,14	İki Yüzlü	9,09	Korkak	32,00
Mert	36,36	Başsever	28,29	Saldırgan	9,09	Gelenek. Bağlı	30,86
Hoşgörülü	31,82	Namuslu - Şerefli	23,71	Hilekar	9,09	Sahtekar	29,71
Kibar - Nazik	31,82	Merhametli	22,57	Zalim	4,55	Hilekar	27,71
Akıllı	31,82	Yakışıklı - Güzel	18,57	Sinirli	4,55	Kaba	24,86
Cesur	27,27	Akıllı	18,29	Tembel	4,55	Tembel	22,29
Sözüne Güvenilir	27,27	Gelişimci	16,29	Hurafeci - Batıl	4,55	Saldırgan	20,00
Gelişimci	27,27	Cesur	14,00	Bencil - Egoist	4,55	Kindar	18,29
Eli Açık	22,73	Eli Açık	13,71	Sahtekar	4,55	Aptal	18,00
Yakışıklı Güzel	22,73	Sözüne Güvenilir	13,71	Kindar	0,00	Sinirli	15,14
Namuslu - Şerefli	22,73	Mert	12,86	Kaba	0,00	Hurafeci - Batıl	10,86
Yaratıcı	9,09	Yaratıcı	12,57	Aptal	0,00	Pis - Pasaklı	8,00
Soğukkanlı	0,00	Soğukkanlı	12,29	Pis - Pasaklı	0,00	Zalim	6,86

Tablo 6 Yaş Değişkeni Açısından İşaretlenen Olumlu ve Olumsuz Sıfatlar

	İşaretlenen Toplam Sıfat	Bir Kişinin İşaretlediği Ortalama Sıfat Sayısı	İşaretlenen Olumlu Sıfatlar		İşaretlenen Olumsuz Sıfatlar		
			N	%	N	%	
18 ve Daha Küçük	N = 43	364	225	61,81	139	38,19	
19-20 Yaş Grubu	N = 140	1205	688	57,09	517	42,9	
21-22 Yaş Grubu	N = 87	799	358	44,8	441	55,19	
23 ve Daha Fazla	N = 102	754	297	39,39	457	60,61	
GENEL	N = 372	3122	1339	42,9	1783	57,1	
Hesaplanan X ² =	14,5	Sd=3	Tablo X2 Değeri= 7,81			p < 0.05	

lar arasında olumlu olanların oranları açısından ikinci sırayı 19-20 yaş grubundaki öğrenciler (%57,09) ve olumlulukta üçüncü sırayı ise 21-22 yaş grubunda bulunan öğrenciler almaktadır (%44,8). Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarına ilişkin en olumsuz düşüncelere sahip grup ise 23 ve daha yukarı yaşlara sahip öğrencilerdir (%60,6). Yaş değişkeni açısından yapılan bu genel değerlendirmede göze çarpan en ilgi çekici nokta; küçük yaşlardaki yabancı öğrencilerin daha olumlu düşüncelere sahip iken, yaşları ilerledikçe olumlu düşüncelerinin azalmakta olduğu, buna karşılık olumsuz niteliklere ilişkin atıflarının arttığıdır.

İşaretlenen sıfatların olumlu ve olumsuz olmalarının yaş değişkeni açısından manidarlığı χ^2 yöntemi ile test edilmiştir. Hesaplanan χ^2 değeri 14,5, serbestlik derecesi 3'e göre χ^2 tablo değeri 7,81 olduğundan olumlu ve olumsuz sıfat toplamalarının yaş gruplarına dağılımı .05 düzeyinde manidar bulunmuştur,

Yaş değişkeni açısından bu genel değerlendirmenin yanında, her yaş grubundaki öğrencilerin olumlu ve olumsuz sıfatlardan hangilerinde yoğunlaştıkları Tablo 7 (Ek 1)'de gösterilmiştir.

Tablo 7'ye göre 18 ve daha küçük yaş grubu en olumlu sıfat olarak, Türk insanını yardımsever (%60,47), dindar (%55,81) ve çalışkan (%51,16) olarak nitelemişlerdir. 19-20 yaş grubu için de sıralama değişmemiş ancak sadece oran-

lar değişmiştir. Bu yaş grubunda yardımseverlik sıfatının oranı (%57,86), dindarlık niteliğinin oranı (%55) ve çalışkanlık sıfatının oranı ise (%50)'dir. 21-22 yaş grubundaki öğrenciler ilk sırayı "dindarlığa" vermişlerdir. Bu yaş grubu öğrencilerinin ikinci yoğunlaştıkları sıfat yardımseverlik (% 47,13) ve üçüncü derecede yoğunlaştıkları sıfat ise çalışkanlıktır (% 51,53). 23 yaşında ve daha büyük olanların en önemli gördükleri özellik "dindarlık" (%43,14), ikinci sırada "çalışkanlık" (% 42,16) ve üçüncü sırada "yardımseverlik" (%34,31) özellikleridir. Dikkat edildiğinde olumlu niteliklere ilişkin sıfatların işaretlenme oranları, öğrencilerin yaşları arttıkça azalmaktadır. Bunun yanında bütün yaş gruplarındaki öğrencilerin "yardımseverlik", "dindarlık" ve "çalışkanlık" sıfatlarında yoğunlaştıktan söylenebilir.

18 ve yukarı yaş gruplarındaki öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarına ilişkin taşıdıkları olumsuz düşüncelerde ilk sırayı "taklitçilik" (%39,53), ikinci sırayı "maddecilik-para severlik" (%27,91) ve üçüncü sırayı ise "ben-cillilik" (%27,9) almıştır. 19-20 yaş grubundaki öğrenciler de ilk sırayı "taklitçilik" sıfatına vermişlerdir (%48,57), İkinci sırayı "maddeci" sıfatı (%37,14) ve bu yaş grubunda üçüncü sırayı ise "korkaklık" (%35) sıfatı almıştır. 21-22 yaş grubunda ilk sıra "iki yüzlülük" sıfatına aittir (%50,57). İkinci sırada "taklitçilik" (%49,43) ve

üçüncü sırada da "bencülük" (%48,3) özellikleri yer almıştır. 23 ve yukarı yaş grubu öğrencilerin en fazla yoğunlaştıkları olumsuz sıfat "taklitçi" sıfatıdır (%59,8). Bu yaş grubu ikinci sırayı "maddecilik" sıfatına (%54,9) ve üçüncü sırayı da "geleneklere aşırı bağlı" sıfatına vermişlerdir (%52,2). Olumsuz sıfatlar açısından bakıldığında "taklitçi" ve "maddeci-para sever" sıfatlarında bütün yaş gruplarının yoğunlaştığı gözlenmektedir.

4. Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşındıkları Kalıp Yargıların Ülke Değişkeni Açısından İncelenmesi

Tablo 8'de, ülke değişkeni açısından, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türkiyeli arkadaşlarına ilişkin taşındıkları kalıp yargılar incelendiğinde, en olumlu düşüncelere sahip grubun Kırgızistanlı öğrenciler olduğu (%62,43) görülmektedir. İşaretledikleri sıfatlar arasında olumlu olanların oranları açısından ikinci sırayı Kazakistanlı öğrenciler (%47,7) ve olumsuzlukta üçüncü sırayı ise Türkmenistan'dan gelen öğrenciler almaktadır (%45,57). Azerbaycan'dan gelen öğrencilerin işaretledikleri sıfatlar arasında olumlu nitelik taşıyanların oranı ise yüzde 43,16'dır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarına ilişkin en olumsuz düşüncelere sahip grup Azerbaycan'dan gelen öğrencilerdir (% 56,84). İşaretlenen sıfatlar arasında olumsuz nitelik taşıyanların oranı açısından bakıldığında ikinci sırayı Türkmenistan'dan gelen öğrenciler (%54,43),

üçüncü sırayı da Kazakistan'dan gelen öğrenciler almıştır (%52,34). Oransal olarak en az olumsuz sıfat işaretleyen öğrenciler Kırgızistan'dan gelenlerdir (%37,6). Ülke değişkeni açısından yapılan bu genel değerlendirmede göze çarpan en ilgi çekici nokta, Kırgızistanlı öğrencilerin en olumlu düşüncelere sahip grup, Azerbaycanlı öğrencilerin ise en olumsuz düşüncelere sahip grubu oluşturduklarıdır.

İşaretlenen sıfatların olumlu ve olumsuz olmalarının ülke değişkeni açısından manidarlığı χ^2 yöntemi ile test edilmiştir. Hesaplanan χ^2 değeri 9,91, serbestlik derecesi 3'e göre χ^2 tablo değeri 7,81 olduğundan olumlu ve olumsuz sıfat toplamalarının 4 ülke öğrencilerine dağılımı .05 düzeyinde manidar bulunmuştur.

Ülke değişkeni açısından bu genel değerlendirmenin yanında, her ülkeden gelen öğrencilerin olumlu ve olumsuz sıfatlardan hangilerinde yoğunlaştıkları Tablo 9 (Ek 2)'de gösterilmiştir. Buna göre Türkmenistanlı öğrencilerin yoğunlaştığı olumlu sıfatlar çalışkan (%43,13), yardımsever (%42,5) ve dindar (%39,38) olarak sıralanmıştır. Kazakistanlı öğrenciler olumlu sıfatlar arasında en fazla "yardımsever" (%59,52), "dindar" (%54,76) ve «çalışkan" (%45,24) sıfatlarında yoğunlaşırken Azerbaycan'dan gelen öğrenciler "dindarlığı" ilk sıraya (%50), "çalışkanlığı" ikinci sıraya (%42,4) ve "hoşgörülülüğü" (%34,9) üçüncü sıraya koymuşlardır. Kırgızistanlı öğrencilerin gözünde Türk insanı "dindar-

Tablo 8 Ülke Değişkeni Açısından İşaretlenen Olumlu ve Olumsuz Sıfatlar

	İşaretlenen Toplam Sıfat	Bir Kişinin İşaretlediği Ortalama Sıfat Sayısı	İşaretlenen Olumlu Sıfatlar		İşaretlenen Olumsuz Sıfatlar		
			N	%	N	%	
Türkmenistan	N = 160	1299	8,12	592	45,57	707	54,43
Kazakistan	N = 42	363	8,64	173	47,66	190	52,34
Azerbaycan	N = 66	563	8,53	243	43,16	320	56,84
Kırgızistan	N=104	897	8,63	560	62,43	337	37,57
GENEL	N = 372	3122	8,39	1339	42,9	1783	57,1
Hesaplanan $\chi^2=$	9,91	Sd=3	Tablo χ^2 Değeri=7,81	p < 0.05			

dır" (%64,4), "yardımsever" (%64,4) ve "çalışkan"dır" (%53,9).

Türkmenistanlı öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarına ilişkin taşıdıkları olumsuz düşüncelerde ilk sırayı "taklitçilik" (49,4), ikinci sırayı "maddecilik-para severlik" (%47,5) ve üçüncü sırayı ise "bencillik" (%41,9) almıştır. Kazakistanlı öğrenciler de ilk sırayı "iki yüzlülük" sıfatına vermişlerdir (%52,4). İkinci sırayı "maddeci" sıfatı (%47,6) ve üçüncü sırayı ise "geleneklere bağlılık" (% 42,9) sıfatı almıştır. Azerbaycanlı öğrencilerde ilk sıra "taklitçilik" sıfatına aittir (%63,64). İkinci sırada "maddecilik" (%56,1) ve üçüncü sırada da "geleneksellilik" (% 45,5) özellikleri yer almıştır. Kırgızistanlı öğrencilerin en fazla yoğunlaştıkları olumsuz sıfat "taklitçi" sıfatıdır (%52,9). Bu öğrenciler ikinci sırayı "gelenekselcilik" sıfatına (%29,81) ve üçüncü sırayı da "kindarlık" sıfatına vermişlerdir (%25). Olumsuz sıfatlar açısından bakıldığında "taklitçi", "maddeci-para sever" ve "geleneklere aşın bağlılık" sıfatlarında dört ülke öğrencilerinin de yoğunlaştığı gözlenmektedir.

5. Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşıdıkları Kalıp Yargıların Türkiye'de Kaldıkları Süre Değişkeni Açısından İncelenmesi

Tablo 10'a göre, Türkiye'de yaşadığı süre değişkeni açısından, Türk Cumhuriyetleri öğren-

cilerinin, Türkiyeli arkadaşlarına ilişkin taşıdıkları kalıp yargılar incelendiğinde en olumlu düşüncelere sahip grubun Türkiye'de bir yıl ve daha az süredir bulunan öğrenciler olduğu (%58,17) görülmektedir. İşaretledikleri sıfatlar arasında olumlu olanların oranları açısından ikinci sırayı iki ve üç yıldır Türkiye'de yaşayan öğrenciler (%57,22) ve olumlulukta üçüncü sırayı ise dört ve beş yıldır Türkiye'de bulunan öğrenciler almaktadır (%45,6). Türkiye'de altı ve daha fazla yıl kalan öğrencilerin işaretledikleri sıfatlar arasında olumlu nitelik taşıyanların oranı ise yüzde 38'dir. İşaretlenen olumsuz sıfatların yoğunlaşmalarına bakıldığında ise; en az olumsuz sıfat Türkiye'de bir yıl ve daha az süredir bulunan öğrencilere aittir (%41,8). En fazla olumsuz sıfat yoğunlaşması ise Türkiye'de altı ve daha fazla yıl kalan öğrencilere aittir (% 62).

İşaretlenen olumlu ve olumsuz sıfat sayılarının, öğrencilerin Türkiye'de yaşadıkları süre değişkeni açısından manidarlığı χ^2 yöntemi ile test edilmiştir. Hesaplanan χ^2 değeri 14,6, serbestlik derecesi 3'e göre χ^2 tablo değeri 7,81 olduğundan olumlu ve olumsuz sıfat toplamlarının Türkiye'de kalma sürelerine göre oluşturulan 4 öğrenci grubuna dağılımı .05 düzeyinde manidar bulunmuştur.

Türkiye'de yaşadığı süre değişkeni açısından bu genel değerlendirmenin yanında, her gruba giren öğrencilerin olumlu ve olumsuz sıfatlardan hangilerinde yoğunlaştıkları Tablo 10 (Ek 3)'da

Tablo 10 Süre Değişkeni Açısından İşaretlenen Olumlu ve Olumsuz Sıfatlar

	İşaretlenen Toplam Sıfat	Bir Kişinin İşaretlediği Ortalama Sıfat Sayısı	İşaretlenen Olumlu Sıfatlar		İşaretlenen Olumsuz Sıfatlar	
			N	%	N	%
Bir Yıl ve Daha Az N = 43	306	7,12	178	58,17	128	41,83
İki - Üç Yıl N = 157	1405	8,95	804	57,22	601	42,78
Dört-Beş Yıl N = 70	656	9,37	299	45,58	357	54,42
Altı Yıl ve + N = 102	755	7,4	287	38,01	468	61,99
GENEL N = 372	3122	8,39	1339	42,9	1783	57,1

Hesaplanan $\chi^2= 14,6$

Sd= 3

Tablo χ^2 Değeri= 7,81

p < 0,05

gösterilmiştir. Buna göre "yardımseverlik", "dindarlık" ve "çalışkanlık" sıfatları, oranları değişmekle birlikte bütün gruplarda, olumlu sıfatlar arasında ilk sırayı almıştır. Türkiye'de bir yıl ve daha az süredir kalanlar ile iki ve üç yıldır kalanlar ilk sıraya "yardımseverlik" özelliğini koyarlarken, Türkiye'de dört-beş yıl ile altı ve daha fazla yıldır yaşayanlar ilk sırada "dindarlık" sıfatında yoğunlaşmışlardır.

Olumsuz nitelikler taşıyan sıfatların işaretlenme oranları incelendiğinde ise; "taklitçi" sıfatı bütün gruplarda en yüksek yüzdeye sahip olumsuz sıfat olarak gözlenmiştir. Birinci gruptaki öğrencilerde bu sıfatta yoğunlaşma oranı (% 34,9), ikinci grupta (% 48,4), üçüncü grupta (% 57,1) ve dördüncü grupta ise (% 56,9)'dur, Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türkiye'de kaldıkları süre arttıkça, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarının "taklitçi" oldukları yolundaki yargıları da artmaktadır. "Maddeci ve para sever" sıfatı, olumsuz sıfatlar arasında en fazla yüzdeye sahip ikinci sıfat konumundadır, Türkiye'de bir yıl ve daha az süredir yaşayanlar ile iki-üç yıldır yaşayan öğrenciler ve altı ve daha uzun yıldır Türkiye'de yaşayanlar, ikinci önceliği "maddeci-para sever" sıfatına vermişlerdir.

6. Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşdıktıkları Kalıp Yargıların Türkiye'de Öğrenim Gördükleri Üniversite Değişkeni Açısından İncelenmesi

Tablo 11'de, öğrenim gördükleri üniversite değişkeni açısından, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türkiyeli arkadaşlarına ilişkin taşdıktan kalıp yargılar incelendiğinde, en olumlu düşüncelere sahip grubun sırası ile Niğde (%64,4), Erciyes (%58,4), Selçuk (%58,1) ve Ankara Üniversitesi (% 57,7) öğrencileri olduğu görülmektedir. İşaretledikleri sıfatlar arasında olumlu olanların oranları açısından ODTÜ'de öğrenim gören öğrenciler beşinci sırayı (%46,4) ve Hacettepe Üniversitesi öğrencileri ise altıncı ve son sırayı almışlardır (%44,7). Özetle Niğde, Erciyes, Selçuk ve Ankara Üniversitesinde öğrenim gören Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarına ilişkin daha olumlu değerlendirmelere sahiptirler. Göreceli olarak ODTÜ ve Hacettepe üniversitesinde öğrenim görenler ise daha az olumlu yargılar taşımaktadırlar.

Olumsuz sıfatların, listede yer alan bütün sıfatlar arasındaki oranları açısından bakıldığında, en olumsuz düşünceye sahip grubun

Tablo II Üniversite Değişkeni Açısından İşaretlenen Olumlu ve Olumsuz Sıfatlar

	İşaretlenen Toplam Sıfat	Bir Kişinin İşaretlediği Ortalama Sıfat Sayısı	İşaretlenen Olumlu Sıfatlar		İşaretlenen Olumsuz Sıfatlar		
			N	%	N	%	
Ankara Üniv.	N=134	1261	9,41	727	57,65	534	42,35
Hacettepe Üniv.	N = 53	356	6,72	159	44,67	197	55,34
ODTÜ	N = 30	222	7,4	103	46,40	119	53,60
Niğde Üniversitesi	N=6	59	9,83	38	64,40	21	35,59
Selçuk Üniversitesi	N = 62	546	8,81	317	58,06	229	41,94
Erciyes Üniversitesi	N = 21	137	6,52	80	58,39	57	41,6
Diğer	N=66	523	8,20	246	47,13	277	52,86
GENEL	N=372	3122	8,39	1339	42,90	1783	57,1
Hesaplanan X ² = 2,	81	Sd=6	Tablo X2 De	ğeri= 12,6			p < 0.05

Hacettepe Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler olduğu gözlenmektedir (%55,3). Bu konuda ikinci sırayı ODTÜ'nde öğrenim görenler almıştır (%53,6). En az olumsuz sıfat oranına ise Ankara (%42,3), Selçuk (%41,9), Eriyes (%41,6) ve Niğde (%35,6) Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerde (%42,3) rastlanmıştır.

İşaretlenen olumlu ve olumsuz sıfat sayılarının, öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından manidarlığı χ^2 yöntemi ile test edilmiştir. Hesaplanan χ^2 değeri 2,81, serbestlik derecesi 6'ya göre χ^2 tablo değeri 12,6 olduğundan; olumlu ve olumsuz sıfat toplamalarının Türkiye'de öğrenim gördükleri üniversite değişkenine göre oluşturulan 7 öğrenci grubuna dağılımı .05 düzeyinde manidar bulunmamıştır.

Öğrencilerin Türkiye'de öğrenim gördükleri üniversiteler, "Ankara Merkezindeki Üniversiteler" ve "Ankara Dışındaki Üniversiteler" olarak gruplandırılarak, her gruba giren öğrencilerin olumlu ve olumsuz sıfatlardan hangilerinde yoğunlaştıkları Tablo 12'de gösterilmiştir.

Olumlu sıfatlar arasında "yardımsever" sıfatı, Ankara merkezindeki üniversitelerde öğrenim gören Türk Cumhuriyeti öğrencileri tarafından ilk sıraya konulurken (%52,5); Ankara dışındaki üniversitelerde "dindarlık" sıfatı ilk sırada yerini almıştır (%47,7). Ankara merkezindeki öğrencilerin "dindarlık" (% 51,6), Ankara dışındaki üniversitelerdeki öğrencilerin ise "yardımseverlik" (%44,5) sıfatında, ikinci derecede yoğunlaştıkları gözlenmiştir. Her iki grupta da "çalışkanlık" üçüncü derecede yoğunlukla gözlenen nitelik olmuştur.

Tablo 12 Üniversite Değişkenine Göre Olumlu ve Olumsuz Sıfatların Dağılımı

OLUMLU SIFATLAR				OLUMSUZ SIFATLAR			
Ankara Merkezindeki Üniversiteler*	%	Ankara Dışındaki Üniversiteler**	%	Ankara Merkezindeki Üniversiteler*	%	Ankara Dışındaki Üniversiteler*	%
Yardımsever	52,53	Dindar	47,74	Taklitçi	47,00	Taklitçi	56,13
Dindar	51,61	Yardımsever	44,52	Maddeci	36,87	Maddeci	50,32
Çalışkan	49,31	Çalışkan	41,94	İki Yüzlü	33,64	Bencil - Egoist	43,23
Hoşgörülü	35,48	Hoşgörülü	32,26	Bencil - Egoist	29,49	Korkak	39,35
Barışsever	29,95	Kibar - Nazik	29,68	Geleneklere Bağlı	27,19	İki Yüzlü	38,71
Kibar - Nazik	29,03	Barışsever	27,74	Sahtekar	25,35	Geleneklere Bağlı	35,48
Namuslu - Şerefli	27,19	Merhamedî	23,23	Hilekar	25,35	Sahtekar	32,26
Merhametli	23,50	Namuslu - Şerefli	18,71	Korkak	24,42	Hilekar	28,39
Akıllı	22,58	Gelişimci	15,48	Saldırgan	23,04	Kaba	26,45
Yakışıklı - Güzel	22,58	Akıllı	14,19	Kaba	21,20	Tembel	23,87
Gelişimci	17,97	Yakışıklı - Güzel	13,55	Tembel	19,35	Aptal	16,77
Mert	17,51	Sözüne Güvenilir	13,55	Kindar	18,89	Kindar	14,84
Cesur	17,05	Cesur	11,61	Aptal	17,05	Saldırgan	14,19
Yaratıcı	16,13	Eli Açık	11,61	Sinirli	16,13	Sinirli	12,26
Eli Açık	16,13	Soğukkanlı	10,97	Batıl İnançlı	10,14	Batıl İnançlı	10,97
Sözüne Güvenilir	15,21	Mert	9,68	Zalim	8,29	Pis - Pasaklı	6,45
Soğukkanlı	11,98	Yaratıcı	7,10	Pis - Pasaklı	8,29	Zalim	4,52

* Ankara, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi

** Selçuk, Niğde ve Eriyes Üniversitesi

Tablo 13 Program Değişkeni Açısından İşaretlenen Olumlu ve Olumsuz Sıfatlar

	İşaretlenen Toplam Sıfat	Bir Kişinin İşaretlediği Ortalama Sıfat Sayısı	İşaretlenen Olumlu Sıfatlar		İşaretlenen Olumsuz Sıfatlar		
			N	%	N	%	
Mühendislik	N=51	453	8.88	242	53,42	211	46,57
Tıp	N = 19	200	10,52	80	40,0	120	60,0
Eğitim	N=35	319	9.11	182	57,05	137	42,95
Hukuk	N = 34	282	8,29	132	46,81	150	53,19
Eşletme	N = 46	384	8,34	172	44,79	212	55,21
Diğer	IV =153	1484	7.93	760	51,21	724	48,79
GENEL	N = 372	3122	8,39	1339	42,9	1783	57,1
Hesaplanan X2=	15.3	Sd=5	Tablo X2 De	ğeri= 1L,1			p < 0.05

Olumsuz sıfatlar kendi içinde incelendi' ginde ise, ilk iki sıra değişmemektedir. Ankara merkezindeki öğrencilerde (%47), Ankara dışındaki üniversitelerde öğrenim görenler de (%56,1), "taklitçilik" sıfatında en fazla yoğunluk göstermişlerdir. Her iki grup için de ikinci derecede yoğunlaşmanın gözleendiği sıfat "maddeci - para sever" sıfatıdır. Ankara merkezindeki üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler, üçüncü derecede "iki yüzlülük" sıfatında yoğunlaşırken (%33,6), Ankara dışındaki üniversitelerde öğrenim gören öğrenciler, üçüncü derecede "bencil - egoist" sıfatında (%43,2) yoğunlaşmışlardır.

7. Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına Karşı Taşdıkları Kalıp Yargıların Öğrenim Gördükleri Program Değişkeni Açısından İncelenmesi

Tablo 13'de, öğrenim gördükleri program değişkeni açısından, Türk Cumhuriyetleri öğrencilerinin, Türkiyeli arkadaşlarına ilişkin taşdıkları kalıp yargılar incelendiğinde, en olumlu düşüncelere sahip grubun öğretmenlik eğitimi veren programlarda öğrenim görenler (% 57,05) olduğu gözlenmiştir. Mühendislik eğitimi alan grup, bu konuda ikinci sırada yer almaktadır (% 53.4). Olumlu sıfatları en az işaretleyen grup ise

Tıp (% 40.0) ve İşletme (% 44,8) eğitimi alan öğrencilerden oluşmaktadır. Tıp eğitimi alan öğrenciler arasında olumsuz içeriklere sahip sıfatları işaretleme oranı yüzde 60'dır. Olumsuz sıfatların tüm sıfatlar arasındaki oranının büyüklüğü açısından ikinci sırayı İşletme eğitimi alan öğrenciler izlemiştir (% 55,2).

İşaretlenen olumlu ve olumsuz sıfat sayılarının, öğrenim görülen program değişkeni açısından manidarlığı χ^2 yöntemi ile test edilmiştir. Hesaplanan χ^2 değeri 15,3, serbestlik derecesi 5'e göre χ^2 tablo değeri 11,1 olduğundan; olumlu ve olumsuz sıfat toplamlarının Türkiye'de öğrenim gördükleri program değişkenine göre oluşturulan 6 öğrenci grubuna dağılımı ,05 düzeyinde manidardır.

Yukarıdaki genel değerlendirmenin yanı sıra, her öğrenim programındaki öğrencilerin olumlu ve olumsuz sıfatlardan hangilerinde yoğunlaştıkları Tablo 14 (Ek 4) ve Tablo 15 (Ek 5)'de verilmiştir.

İşaretlenen olumlu sıfatlar incelendiğinde (Eli 4), mühendislik programlarına devam eden öğrencilerde, yardımseverlik (%54,9), dindarlık (%47,1). ve çalışkanlık (%45,1) sıfatlarının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Tıp Öğrenimi gören öğrenciler dindarlık ve yardımseverlik (%47,4) özelliğinde en fazla yoğunlaşırken. Eğitim Programlarında öğrenim görenler en fazla yar-

dımseverlik (%57,1), çalışkanlık (%51,4) ve dindarlık (%45,7) Özelliklerinde yoğunlaşmışlardır. Hukuk eğitimi alan öğrenciler için yardımsever niteliği (%50), işletme eğitimi alan öğrenciler için ise çalışkanlık sıfatı diğer olumlu sıfatlar içinde en fazla birikmenin gözlemlendiği özelliklerdir.

Olumsuz sıfatlar arasında yığılmalara bakıldığında (Ek 5) ise; Mühendislik (%54,9) ve Hukuk (%61,8) eğitimi gören öğrencilerin en fazla taklitçi sıfatı üzerinde yoğunlaştıkları gözlenmektedir. Buna karşılık tıp eğitimi alan öğrencilerin korkaklık (%57,9); öğretmenlik eğitimi alanların iki yüzlülük (% 37,14) ve işletme eğitimi alanların ise maddecilik-para severlik (% 57,7) sıfatlarında yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Taklitçilik sıfatı bütün gruplarda ilk üç sırada yer alan ortak tespitlerden biridir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

1- Türkmenistan, Kazakistan, Azerbaycan ve Kırgızistan'dan gelen ve Türkiye Cumhuriyetinde yükseköğrenimlerini sürdüren öğrencilerin Türk insanına karşı olumsuz yargılarının oram, olumlu yargılardan daha fazladır.

2- Kız öğrenciler, erkek öğrencilere kıyasla Türk insanı hakkında daha olumlu düşüncelere sahiptirler.

3- Küçük yaşlara sahip yabancı öğrenciler daha olumlu düşüncelere sahip iken, yaşları ilerledikçe olumlu düşüncelerinin oranı azalmaktadır.

4- Kırgızistanlı öğrenciler en olumlu düşüncelere sahip gruptur. Azerbaycanlı öğrenciler ise en olumsuz düşüncelere sahip grubu oluşturmaktadırlar.

5- En az olumsuz sıfat yoğunluğu Türkiye'de bir yıl ve daha az süredir bulunan öğrencilere ait-

tır. En fazla olumsuz sıfat yoğunlaşması ise Türkiye'de altı ve daha fazla yıl kalan öğrencilere aittir.

6- Niğde, Erciyes, Selçuk ve Ankara Üniversitesinde öğrenim gören Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrenciler, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı arkadaşlarına ilişkin daha olumlu değerlendirmelere sahiptirler. Göreceli olarak ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesinde öğrenim görenler ise daha az olumlu yargılar taşımaktadırlar. Olumsuz sıfatların, listede yer alan bütün sıfatlar arasındaki oranları açısından bakıldığında, en olumsuz düşünceye sahip grubun Hacettepe Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler olduğu gözlenmektedir.

7- En olumlu düşüncelere sahip grubun Öğretmenlik eğitimi veren programlarda öğrenim görenler olduğu gözlenmiştir. Mühendislik eğitimi alan grup, bu konuda ikinci sırada yer almaktadır, Olumlu sıfatları en az işaretleyen grup ise Tıp ve İşletme eğitimi alan öğrencilerden oluşmaktadır.

Araştırma bulgularına göre, olumsuz yargıya sahip olanların, olumlu yargıya sahip olanlardan fazla olması ve bu oranın da Türkiye'de kalış süresi uzadıkça artıyor olması; Türkiye'ye olumlu yargılarla gelen öğrencilerin, bir süre yaşadıkdan ve Türkiye'yi tanıdıktan sonra olumsuz yargılara sahip olmaları, zihinlerinde oluşturdukları Türkiye ve Türk insanı imajının başlangıçtaki olumluluğunun, zaman içerisinde, kültürü tanıdıka olumsuzlaştığıdır.

Araştırma bulgularından her iki tarafın da-Türkiye ve Türk Cumhuriyetleri- yaşam tarzları farklılıklarının sanılandan fazla olduğu anlaşılmaktadır. Yıllarca Sovyet-Rusya'nın emperyalist baskıları altında kültürel parçalanma yaşayan bu ülkelerin insanı ile kendine batılılaşmayı hedef seçmiş ve bu yolda uzun mesafe kat etmiş Türkiye insanı arasında bu farklılığın olması doğaldır. Özellikle Türkiye'ye ve bu ülkelere düşen görev, işbirliği örgütlerinin kurularak kültürel birlikteliğin sağlanması yoluna gidilmesidir.

1917 İhtilali sonrası Sovyet-Rusya'nın egemenliği altına giren; tüm kurumları, özellikle eğitim sistemleri ve eğitim dili Ruslaştırılarak, kültür asimilasyonuna maruz kalan ve Türkiye'yi bu süreçte ulaşılması gereken örnek ülke olarak gören Türk cumhuriyetlerine, bağımsızlık sonrası Türkiye'nin beklenen güçte bir politika oluşturamadığı söylenebilir. Milletlerarası mücadelenin temel ögesi ve güce sahip olmanın birinci yolu ekonomik alandaki başarılarıdır. Her alanda bakir kaynaklara sahip olan Türk Cumhuriyetleriyle kurulacak işbirliğinin Türkiye'nin menfaatine olacağı açıktır.

Türkiye, Türk Cumhuriyetleri 1990'lı yıllarda bağımsızlıklarını ilan ettiği zaman ilk tanıyan ülke olmuştur. Bu ülkelerle kültürel, sosyal, sağlık, eğitim sanayi-ekonomi, spor gibi pek çok alanda işbirliği anlaşması ve protokol imzalamıştır. Bu ülkelerden ona ve yükseköğretim ve mesleki eğitim

amaçlı öğrenciler getirmiş, bu insanlara burs, kalacak yer vb. imkanlar sağlamıştır. Böylelikle kurulmaya çalışılan dostluk köprüleri, Türk Cumhuriyetlerinin uluslar arası düzeyde ekonomik ve diğer konularda Türkiye jestleriyle güçlendirilmiştir. Örneğin, Türkmenistan, "Blok 5" isimli petrol bölgesini ihalesiz Türkiye'ye bırakmıştır. Bağımsızlığın ilk dönemlerindeki sıcaklıkta olmasa da, zaman zaman sorunlar yaşansa da, Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerinin yakın ilişkileri devam etmektedir. Sürdürülen ilişkilerin güçlendirilmesi, sorunların giderilerek verimli hale getirilmesinde geniş devlet bilgi ve tecrübesine sahip olan Türkiye'nin sorumluluğu Türk Cumhuriyetlerine göre daha yüksek ve öndedir. Bu nedenle, Türk Cumhuriyetleri ile ilgili yapılan ve yapılacak olan bu tür araştırmalar, Türkiye'nin bu ülkelerle ilgili daha bilimsel, gerçekçi ve uygulanabilir politikalar oluşturması ve uygulayabilmesi açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- AZMAZ, S. (1995), "**Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden Gelen Uludağ Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Uyum Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler**" Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BÜYÜK LAROUSSE. (Tarihsiz). **Sözlük ve Ansiklopedisi**. Cilt 17. İstanbul: Milliyet Basım.
- DÖNMEZ, A. (1989), "**Sosyal Psikoloji**" İstanbul, Ara Yayıncılık
- EROL, M. S. (1999), **Hayalden Gerçeğe Türk Birleşik Devletleri**. İstanbul: İrfan Yayıncılık.
- FOULQUIE, P. (1994), **Pedagoji Sözlüğü**. (Çev.: C. Karakaya). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- GÖMEÇ, S. (1999), **Türk Cumhuriyetleri ve Türk Toplulukları Tarihi**. Ankara: Akçağ.
- HANCERLİOĞLU, O. (1978), Felsefe Ansiklopedisi. Cilt 5. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İSMAİLOV, M. (1956), "**Azerbaycan Tarihi**". Bakü.
- MEYDAN LAROUSSE. (1973). **Büyük Lügat ve Ansiklopedi**. Cilt 9. İstanbul: Meydan Yayınevi.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2000), **Milli Eğitim Sayısal Veriler 2000**, Ankara: Milli Eğitim Yayınevi.
- ÖZEY, R. (1999), "**Dünya Platformunda Türk Dünyası**" İstanbul: Bakanlar Media.
- PAKER, O. (1994), "**Atf Karmaşıklığı Uçlara Kayma ve Kalıp Yargı Kullanma Eğilimleri**" İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- RYCROFT, C (1989), **Psikanaliz Sözlüğü**. (Çev.: S. Kayatekin). İstanbul: Ara yayıncılık.
- SARAY, M. (1996), **Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi**. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- TEZCAN, M. (1974), "**Türklerle İlgili Stere-otipler (Kalıp Yargılar) Ve Türk Değerleri Üzerine Bir Deneme**" Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Ek 1 Tablo 7 Yaş Değişkenine Göre Olumlu ve Olumsuz Sıfatların Dağılımı

OLUMLU SIFATLAR										OLUMSUZ SIFATLAR									
18 ve Daha Küçük	%	19-20 Yaş Grubu	%	21-22 Yaş Grubu	%	23 ve Daha Fazla	%	18 ve Daha Küçük	%	19-20 Yaş Grubu	%	21-22 Yaş Grubu	%	23 ve Daha Fazla	%				
Yardımsaver	60,47	Yardımsaver	57,86	Dindar	47,13	Dindar	43,14	Taklitçi	39,53	Taklitçi	48,57	İki Yüzlü	50,57	Taklitçi	59,80				
Dindar	55,81	Dindar	55,00	Yardımsaver	47,13	Çalışkan	42,16	Maddeci	27,91	Maddeci	37,14	Taklitçi	49,43	Maddeci	54,90				
Çalışkan	51,16	Çalışkan	50,00	Çalışkan	42,53	Yardımsaver	34,31	Bencil	27,91	Korkak	35,00	Bencil	48,28	Korkak	42,16				
Barişsever	39,53	Kibar-Nazik	37,14	Hoşgörülü	41,38	Hoşgörülü	24,51	Korkak	25,58	İki Yüzlü	32,14	Maddeci	43,68	Bencil	36,27				
Namuslu	37,21	Hoşgörülü	36,43	Kibar-Nazik	27,59	Barişsever	19,61	Hilekar	25,58	Bencil-Egoist	28,57	Geleneksel	35,63	İki Yüzlü	33,33				
Hoşgörülü	34,88	Barişsever	35,00	Barişsever	25,29	Kibar-Nazik	17,65	İki Yüzlü	23,26	Sahteakar	23,57	Sahteakar	34,48	Sahteakar	33,33				
Kibar-Nazik	34,88	Namuslu	29,29	Merhametli	24,14	Cesur	14,71	Geleneklere Bağlı	23,26	Geleneklere Bağlı	21,43	Hilekar	34,48	Hilekar	33,33				
Merhametli	34,88	Merhametli	26,43	Akıllı	24,14	Merhametli	13,73	Tembel	20,93	Kindar	20,71	Korkak	33,33	Kaba	32,35				
Gelişimci	30,23	Yakışıklı/Güzel	22,86	Namuslu	21,84	Yakışıklı	13,73	Sahteakar	18,60	Saldırgan	20,71	Tembel	29,89	Korkak	24,51				
Akıllı	27,91	Eli Açık	22,14	Yaratıcı	17,24	Gelişimci	13,73	Kindar	16,28	Kaba	17,68	Kaba	27,59	Tembel	24,51				
Sözünü Güvenir	23,26	Mert	22,14	Yakışıklı/Güzel	17,24	Namuslu	11,76	Aptal	16,28	Hilekar	17,14	Aptal	25,29	Saldırgan	13,73				
Yakışıklı/Güzel	20,93	Akıllı	20,71	Gelişimci	16,09	Sözünü Güvenir	9,80	Saldırgan	16,28	Sinirli	16,43	Saldırgan	25,29	Kindar	12,75				
Mert	18,60	Sözünü Güvenir	18,57	Cesur	14,94	Yaratıcı	8,82	Sinirli	13,95	Aptal	15,71	Kindar	17,24	Sinirli	12,75				
Eli Açık	16,28	Gelişimci	15,71	Eli Açık	13,79	Akıllı	8,82	Kaba	11,63	Tembel	13,57	Hurafeci	14,94	Aptal	11,76				
Cesur	13,95	Cesur	15,00	Soğukkanlı	11,49	Soğukkanlı	6,86	Hurafeci	6,98	Batıl İnançlı	9,29	Sinirli	13,79	Batıl İnançlı	9,80				
Soğukkanlı	11,63	Soğukkanlı	15,00	Mert	10,34	Cesur	4,90	Zalim	4,65	Pis Pasaklı	6,43	Pis Pasaklı	12,64	Zalim	6,86				
Yaratıcı	11,63	Yaratıcı	12,14	Sözünü Güvenir	9,20	Eli Açık	2,94	Pis Pasaklı	4,65	Zalim	5,00	Zalim	10,34	Pis Pasaklı	5,88				

Tablo 9 Ülke Değişkenlerine Göre Olumlu ve Olumsuz Sıfatların Dağılımı

EK2

		OLUMLU SIFATLAR										OLUMSUZ SIFATLAR													
Türkmenistan	%	Kazakistan	%	Azerbaycan	%	Kırgızistan	%	Türkmenistan	%	Kazakistan	%	Azerbaycan	%	Kırgızistan	%	Türkmenistan	%	Kazakistan	%	Azerbaycan	%	Kırgızistan	%		
Çalışkan	43,13	Yardıms sever	59,52	Dindar	50,00	Dindar	64,42	Taklitçi	49,38	İki Yüzlü	52,38	Taklitçi	63,64	Taklitçi	52,88	Maddec i-Para Sever	47,50	Maddec i-Para Sever	47,62	Maddec i-Para Sever	42,86	Geleneklere Bağlı	29,81	Geleneklere Bağlı	29,81
Yardıms sever	42,50	Dindar	54,76	Çalışkan	42,42	Yardıms sever	64,42	Benc i l-Egoist	41,88	Geleneklere Bağlı	42,86	Geleneklere Bağlı	45,45	Kindar	25,00	Benc i l-Egoist	38,10	Benc i l-Egoist	38,10	Benc i l-Egoist	35,71	Korkak	24,04	Saldırған-Kavgacı	24,04
Dindar	39,38	Çalışkan	45,24	Hoşgörülü	34,85	Çalışkan	53,85	İki Yüzlü	40,63	Korkak	38,10	Benc i l-Egoist	42,42	Saldırған-Kavgacı	25,00	Hoşgörülü	34,85	Hoşgörülü	34,85	Hoşgörülü	33,33	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Hoşgörülü	32,50	Hoşgörülü	35,71	Yardıms sever	34,85	Namıslu-Şerefli	41,35	Sahtekar	37,50	Sahtekar	35,71	Sahtekar	33,33	Maddec i-Para Sever	24,04	Hoşgörülü	34,85	Hoşgörülü	34,85	Hoşgörülü	33,33	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Kıbar-Nazik	28,13	Kıbar-Nazik	33,33	Barışsever	27,27	Hoşgörülü	35,58	Hilekar	35,00	Taklitçi	30,95	İki Yüzlü	31,82	İki Yüzlü	24,04	Barışsever	27,27	Barışsever	27,27	Barışsever	28,57	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Barışsever	28,13	Namıslu-Şerefli	28,57	Merhametli	24,24	Kıbar-Nazik	34,62	Hilekar	35,00	Taklitçi	30,95	İki Yüzlü	31,82	İki Yüzlü	24,04	Merhametli	24,24	Merhametli	24,24	Merhametli	28,57	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Merhametli	20,63	Barışsever	28,57	Kıbar-Nazik	21,21	Barışsever	31,73	Korkak	33,75	Benc i l-Egoist	30,95	Kaba	28,79	Benc i l-Egoist	22,12	Merhametli	20,63	Merhametli	20,63	Merhametli	28,57	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Gelişimci	20,00	Akıllı	21,43	Cesur	21,21	Merhametli	29,81	Kaba	30,00	Sinirli	26,19	Tembel	27,27	Korkak	21,15	Gelişimci	20,00	Gelişimci	20,00	Gelişimci	21,43	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Yaratıcı	16,88	Yakışıklı/Güzel	21,43	Akıllı	21,21	Mert	28,85	Tembel	23,75	Aptal	26,19	Sahtekar	27,27	Sinirli	19,23	Yaratıcı	16,88	Yaratıcı	16,88	Yaratıcı	21,43	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Namıslu-Şerefli	14,38	Merhametli	16,67	Yakışıklı-Güzel	16,67	Yakışıklı-Güzel	26,92	Geleneklere Bağlı	21,88	Tembel	23,81	Hilekar	27,27	Hilekar	16,35	Namıslu-Şerefli	14,38	Namıslu-Şerefli	14,38	Namıslu-Şerefli	16,67	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Akıllı	13,75	Yaratıcı	14,29	Namıslu-Şerefli	15,15	Akıllı	25,00	Aptal	16,88	Hilekar	19,05	Aptal	22,73	Kaba	12,50	Akıllı	13,75	Akıllı	13,75	Akıllı	14,29	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Yakışıklı-Güzel	13,75	Eli Açık	14,29	Sözüne Güvenilir	13,64	Sözüne Güvenilir	23,08	Saldırған-Kavgacı	16,25	Kaba	16,67	Saldırған-Kavgacı	19,70	Tembel	12,50	Yakışıklı-Güzel	13,75	Yakışıklı-Güzel	13,75	Yakışıklı-Güzel	14,29	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Eli Açık	13,13	Cesur	11,90	Söğukkanlı	12,12	Eli Açık	21,15	Kindar	15,63	Pis Pasaklı	16,67	Hurafeci-Batıl İnançlı	16,67	Sahtekar	11,54	Eli Açık	13,13	Eli Açık	13,13	Eli Açık	11,90	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Söğukkanlı	12,50	Sözüne Güvenilir	9,52	Gelişimci	12,12	Gelişimci	20,19	Sinirli	10,63	Saldırған-Kavgacı	16,67	Zalim	13,64	Aptal	9,62	Söğukkanlı	12,50	Söğukkanlı	12,50	Söğukkanlı	9,52	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Cesur	10,63	Söğukkanlı	7,14	Yaratıcı	7,58	Cesur	18,27	Hurafeci-Batıl İnançlı	9,38	Kindar	14,29	Kindar	10,61	Hurafeci-Batıl İnançlı	8,65	Cesur	10,63	Cesur	10,63	Cesur	7,14	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Sözüne Güvenilir	10,63	Gelişimci	4,76	Mert	7,58	Söğukkanlı	11,54	Pis Pasaklı	6,88	Hurafeci-Batıl İnançlı	9,52	Sinirli	9,09	Zalim	5,77	Sözüne Güvenilir	10,63	Sözüne Güvenilir	10,63	Sözüne Güvenilir	4,76	Kindar	25,00	Kindar	25,00
Mert	10,00	Mert	4,76	Eli Açık	6,06	Yaratıcı	7,69	Zalim	5,00	Zalim	4,76	Pis Pasaklı	9,09	Pis Pasaklı	3,85	Mert	10,00	Mert	10,00	Mert	4,76	Kindar	25,00	Kindar	25,00

Tablo 11 Süre Değişkenine Göre Olumsuz Sıfatların Dağılımı

Ek 3

OLUMLU SIFATLAR										OLUMSUZ SIFATLAR									
Bir Yıl Ve -	%	İki-Üç Yıl	%	Dört-Beş Yıl	%	Altı Yıl ve +	%	Bir Yıl Ve -	%	İki-Üç Yıl	%	Dört-Beş Yıl	%	Altı Yıl ve +	%				
Yardıms sever	51,16	Yardıms sever	57,96	Dindar	52,86	Dindar	40,20	Taklitçi	34,88	Taklitçi	48,41	Taklitçi	57,14	Taklitçi	56,86				
Dindar	44,19	Dindar	56,69	Yardıms sever	48,57	Çalışkan	39,22	Maddeci-Para Sever	32,56	Maddeci-Para Sever	36,31	İki Yüzlü	50,00	Maddeci-Para Sever	52,94				
Çalışkan	41,86	Çalışkan	52,23	Çalışkan	45,71	Yardıms sever	35,29	Geleneklere Bağlı	30,23	Korkak	33,76	Maddeci-Para Sever	47,14	Bencil-Egoist	43,14				
Hoşgörülü	37,21	Hoşgörülü	38,22	Hoşgörülü	38,57	Hoşgörülü	23,53	İki Yüzlü	27,91	Bencil-Egoist	32,48	Korkak	40,00	Geleneklere Bağlı	42,16				
Kibar-Nazık	34,88	Kibar-Nazık	35,67	Kibar-Nazık	30,00	Barışsever	20,59	Bencil-Egoist	25,58	İki Yüzlü	31,85	Bencil-Egoist	35,71	İki Yüzlü	35,29				
Barışsever	34,88	Barışsever	33,76	Merhametli	28,57	Kibar-Nazık	16,67	Korkak	23,26	Sahtekar	24,84	Sahtekar	35,71	Sahtekar	34,31				
Merhametli	25,58	Namıslu-Şerefli	33,12	Barışsever	27,14	Merhametli	13,73	Hilekar	20,93	Saldırgan-Kavgacı	21,02	Geleneklere Bağlı	35,71	Hilekar	34,31				
Namıslu-Şerefli	20,93	Merhametli	26,75	Akıllı	22,86	Namıslu-Şerefli	12,75	Sinirli	18,60	Geleneklere Bağlı	21,02	Hilekar	35,71	Kaba	31,37				
Cesur	18,60	Akıllı	25,48	Namıslu-Şerefli	20,00	Gelişimci	12,3	Saldırgan-Kavgacı	18,60	Kindar	20,38	Kaba	32,86	Tembel	24,51				
Yakışıklı-Güzel	18,60	Yakışıklı-Güzel	23,57	Cesur	18,57	Cesur	11,76	Sahtekar	13,95	Tembel	19,75	Tembel	25,71	Korkak	22,55				
Sogukkanlı	13,95	Mert	23,57	Yakışıklı-Güzel	18,57	Yakışıklı-Güzel	11,76	Tembel	11,63	Hilekar	19,11	Aptal	25,71	Kindar	16,67				
Akıllı	13,95	Eli Açık	22,93	Yaratıcı	17,14	Yaratıcı	9,80	Aptal	11,63	Kaba	17,83	Saldırgan-Kavgacı	22,86	Saldırgan-Kavgacı	14,71				
Sözünü Güvenir	13,95	Gelişimci	22,29	Sözünü Güvenir	17,14	Sogukkanlı	8,82	Kaba	9,30	Aptal	17,20	Kindar	17,14	Aptal	12,75				
Mert	13,95	Sözünü Güvenir	19,75	Gelişimci	15,71	Akıllı	8,82	Kindar	6,98	Sinirli	14,01	Sinirli	17,14	Sinirli	11,76				
Eli Açık	11,63	Cesur	14,01	Sogukkanlı	10,00	Eli Açık	5,88	Hurafeci-Batıl İnançlı	6,98	Hurafeci-Batıl İnançlı	10,83	Pis Pasaklı	12,86	Hurafeci-Batıl İnançlı	10,78				
Yaratıcı	9,30	Sogukkanlı	13,38	Eli Açık	8,57	Sözünü Güvenir	4,90	Zalim	2,33	Zalim	7,64	Hurafeci-Batıl İnançlı	11,43	Pis Pasaklı	7,84				
Gelişimci	9,30	Yaratıcı	12,74	Mert	7,14	Mert	4,90	Pis Pasaklı	2,33	Pis Pasaklı	6,37	Zalim	7,14	Zalim	6,86				

Tablo 14 Program Değişkenine Göre İşaretlenen Olumlu Sıfatların Dağılımı

Mühendislik	OLLUMLU SIFATLAR										
	%	Tip	%	Eğitim	%	Hukuk	%	İşletme	%	Diğer	%
Yardımsever	54,90	Dindar	47,37	Yardımsever	57,14	Yardımsever	50,00	Çalışka	58,70	Dindar	52,94
Dindar	47,06	Yardımsever	47,37	Çalışkan	51,43	Hoşgörülü	47,06	Dindar	54,35	Yardımsever	50,80
Çalışkan	45,10	Çalışkan	42,11	Dindar	45,71	Çalışkan	38,24	Hoşgörülü	30,43	Çalışkan	44,39
Hoşgörülü	43,14	Yaratıcı	36,84	Kibar-Nazik	40,00	Dindar	38,24	Yardımsever	30,43	Hoşgörülü	29,95
Barışsever	41,18	Hoşgörülü	31,58	Hoşgörülü	37,14	Kibar-Nazik	35,29	Barışsever	30,43	Kibar-Nazik	27,27
Namumlu-Şerefli	33,33	Kibar-Nazik	31,58	Namumlu-Şerefli	34,29	Merhametli	26,47	Kibar-Nazik	21,74	Barışsever	26,74
Kibar-Nazik	31,37	Merhametli	26,32	Barışsever	34,29	Barışsever	20,59	Yakışıklı-Güzel	19,57	Namumlu-Şerefli	25,13
Merhametli	25,49	Akıllı	26,32	Cesur	31,43	Mert	20,59	Cesur	17,39	Merhametli	23,53
Akıllı	23,53	Eli Açık	21,05	Merhametli	28,57	Akıllı	17,65	Akıllı	17,39	Yakışıklı-Güzel	17,11
Yakışıklı-Güzel	21,57	Barışsever	21,05	Akıllı	28,57	Yakışıklı-Güzel	17,65	Yaratıcı	15,22	Sözüne Güvenilir	16,58
Gelişimci	21,57	Yakışıklı-Güzel	15,79	Sözüne Güvenilir	28,57	Soğukkanlı	14,71	Merhametli	13,04	Akıllı	16,04
Eli Açık	19,61	Sözüne Güvenilir	15,79	Yakışıklı-Güzel	25,71	Gelişimci	14,71	Soğukkanlı	13,04	Gelişimci	16,04
Soğukkanlı	17,65	Gelişimci	15,79	Mert	25,71	Eli Açık	11,76	Namumlu-Şerefli	13,04	Cesur	12,83
Yaratıcı	15,69	Mert	15,79	Gelişimci	22,86	Namumlu-Şerefli	11,76	Gelişimci	13,04	Eli Açık	12,83
Cesur	13,73	Cesur	10,53	Eli Açık	20,00	Cesur	8,82	Mert	10,87	Mert	12,83
Sözüne Güvenilir	9,80	Namumlu-Şerefli	10,53	Soğukkanlı	5,71	Yaratıcı	8,82	Eli Açık	8,70	Soğukkanlı	10,70
Mert	9,80	Soğukkanlı	5,26	Yaratıcı	2,86	Sözüne Güvenilir	5,88	Sözüne Güvenilir	6,52	Yaratıcı	10,70

Ek 5 Tablo 15 Program Değişikliğine Göre İşaretlenen Olumsuz Sıfatların Dağılımı

OLUMLU SIFATLAR											
Mühendislik	%	Tip	%	Eğitim	%	Hukuk	%	İşletme	%	Diğer	%
Taklitçi	54,90	Korkak	57,89	İki Yüzlü	37,14	Taklitçi	61,76	Maddeci-Para Sever	58,70	Taklitçi	50,27
Maddeci-Para Sever	41,18	Bencil-Egoist	57,89	Taklitçi	34,29	Bencil-Egoist	44,12	Taklitçi	52,17	Maddeci-Para Sever	41,71
Korkak	35,29	Taklitçi	52,63	Maddeci-Para Sever	34,29	İki Yüzlü	41,18	Korkak	45,65	İki Yüzlü	33,16
Bencil-Egoist	33,33	İki Yüzlü	52,63	Sahtekar	34,29	Geleneklere Bağlı	41,18	Bencil-Egoist	43,48	Bencil-Egoist	32,09
İki Yüzlü	33,33	Aptal	47,37	Kaba	31,43	Korkak	38,24	İki Yüzlü	36,96	Geleneklere Bağlı	28,88
Kaba	23,53	Hilekar	47,37	Tembel	31,43	Maddeci-Para Sever	35,29	Geleneklere Bağlı	34,78	Hilekar	26,74
Sahtekar	23,53	Maddeci-Para Sever	42,11	Geleneklere Bağlı	31,43	Sahtekar	32,35	Sahtekar	32,61	Sahtekar	26,20
Geleneklere Bağlı	23,53	Geleneklere Bağlı	36,84	Hilekar	31,43	Kindar	26,47	Kaba	21,74	Korkak	22,99
Hilekar	23,53	Kaba	31,58	Korkak	22,86	Hilekar	26,47	Kindar	17,39	Kaba	22,46
Simirli	19,61	Simirli	31,58	Bencil-Egoist	22,86	Saldırgan-Kavgacı	20,59	Simirli	17,39	Tembel	20,32
Tembel	19,61	Tembel	31,58	Saldırgan-Kavgacı	22,86	Kaba	17,65	Tembel	17,39	Saldırgan-Kavgacı	17,65
Aptal	19,61	Sahtekar	31,58	Simirli	17,14	Tembel	17,65	Aptal	17,39	Aptal	16,04
Saldırgan-Kavgacı	19,61	Saldırgan-Kavgacı	31,58	Kindar	11,43	Hurafeci-Batıl İnançlı	14,71	Saldırgan-Kavgacı	17,39	Kindar	15,51
Kindar	17,65	Kindar	26,32	Aptal	11,43	Simirli	8,82	Hilekar	17,39	Simirli	11,23
Zalim	9,80	Zalim	21,05	Hurafeci-Batıl İnançlı	8,57	Zalim	5,88	Pis-Pasaklı	13,04	Hurafeci-Batıl İnançlı	10,70
Hurafeci-Batıl İnançlı	9,80	Hurafeci-Batıl İnançlı	15,79	Pis-Pasaklı	8,57	Aptal	5,88	Zalim	10,87	Pis-Pasaklı	6,42

THE STEREOTYPES OF THE STUDENTS FROM THE TURKISH REPUBLICS ABOUT THE PEOPLE OF TURKEY

Baki KARABAYEV

Nigde University, Institute of Social Sciences

Assis. Prof. Dr. Ömer F. TUTKUN

Nigde University, Department of Educational Sciences

ABSTRACT

The purpose of the study was to research the judgements of Azerbaijani, Turkomon, Kazak and Kyrgyz university students, who came from their countries to Turkey and are educated in Turkey. about the Turkish Republic citizens. According to the results.

1- 34 adjectives are used to get information. Half of them have positive meanings while the others have negative meanings. The students have marked a total of 3122 adjectives.

2) Female students have more positive opinions about their Turkish friends than males.

3) The younger students have more optimistic ideas than the older. When the ages of the students increase, the number of the adjectives having positive meanings decreases,

4) The Kyrgyz students have the most positive opinions while the Azerbaijani students are the most negative ones.

5) The students, who have been living in Turkey at most for one year, have used the least negative adjectives. The students, who have been living in Turkey for six years or more, have the most negative opinions than the others do.

6) While students who study at Ankara, Erciyes, Selçuk and Niğde Universities, have more positive feelings. the ones, studying at METU and Hacettepe Universities have less positive feelings.

7) a) The students who have the most positive opinions are attending teachers training programs. b) The students who study engineering have both positive and negative opinions. c) The students who study medicine and business administration have the most negative opinions.

Key Words:

Turkish Republics, Problems of Foreign Students in Turkey,
Problems of Turkish Republics Students, Stereotypes of Foreign
Students about Turkish people

СТЕРЕОТИПЫ СТУДЕНТОВ ИЗ ТЮРКОЯЗЫЧНЫХ РЕСПУБЛИК ПО ОТНОШЕНИЮ К ГРАЖДАНАМ ТУРЦИИ

Баки КАРАБАЕВ
Университет Нийде
Институт гуманитарных наук

Доц. д-р Омер Ф. ТУТКУН
Университет Нийде,
Педагогический факультет

РЕЗЮМЕ

В этой работе исследуются стереотипы студентов из среднеазиатских тюркоязычных республик, обучающихся в Турции, по отношению к гражданам Турции. Внизу констатируются результаты этого исследования.

1. в форме опроса, который является средством сбора информации, находятся 34 определения. Из них 17 – положительные, другие 17 – отрицательные. 372 студента, которые участвовали в опросе, пометили 3122 определений.
2. при исследовании стереотипов студентов из тюркоязычных республик по отношению к их турецким сверстникам и друзьям по полам, было обнаружено, что у девушек более положительные представления, нежели у студентов мужского пола.
3. по фактору возраста – у студентов более молодого возраста – более положительные мысли, когда как с возрастанием возраста положительные мысли уменьшаются, а отрицательные увеличиваются.
4. по странам – студенты из Кыргызстана обладают самыми позитивными представлениями, в то время как у студентов из Азербайджана самые негативные.
5. по длительности пребывания в Турции – наименьшее количество негативных определений встречается у студентов со сроком пребывания год или меньше. Самая высокая концентрация негативных определений принадлежит группе со сроком пребывания в Турции 6 и более лет.
6. по ВУЗАМ обучения – студенты, обучающиеся в Анкарском университете и университетах Эрджис, Сельджук и Нийде имеют более положительные представления о турецких гражданах. А студенты, обучающиеся в университете Хаджеттепе и Средневосточном техническом университете, обладают менее положительными представлениями.
7. по специальности обучения – группа с самыми положительными мыслями и представлениями – это педагогические специальности. На втором месте инженерные специальности. Группа с наименьшим количеством положительных определений – это студенты по менеджменту и медицинским специальностям.

Ключевые слова:

Тюркоязычные республики, Проблемы студентов-иностранцев в Турции, Проблемы студентов из тюркоязычных республик, Стереотипы студентов-иностранцев по отношению к турецкому народу.